

EESTI MAJANDUS

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

Üksik number 20 marka.
Tellijatele 6 nummert 100 mrk. (postiga).

Toimetus ja talitus: Lai tän. nr. 9, krt. 2.
Telefon nr. 1180.

№ 1.

Jaanuar 1921. a.

I aastakäik.

SISU: Lugejatele. — Eesti marga wabakurs. — Kursiliikumised maailma börsedel jaanuarist kuni oktoobrini. — Pangakriis. — Inglise puuturu ülewaade. — **Tööstus.** Meie tähtsamad tooresained. — Inglise tööstuse seisukord. — **Kaubandus.** Kaupmeeste Seltside Liidu tegewusest. — Väliskaubanduse teated (sisse ja väljaveetud tähtsamad kaubad). — Lätimaa väljaveotariif. — Sisseweo määrused. — Leedu tollitariif. — Tsheho-Slowakkia. — **Rahandus.** Riigi 1920. a. eelarwe. — Inglismaa. — Ameerika. — Lätimaa. — **Seadused ja määrused.** Lina alushindade üle määrus. — Keelatud kaubad sisseweoks. — **Kroonika.** Väljawõtted riigiraudtee walitsuse statistikast.

Lugejatele. PE 18427

Weel enne kui meie riikline iseseiswus waherahu läbi Nõukogude Wenemaaga esimese kindlama tunnistuse sai, tekkis selleaegsetes walitsewates ringkondades tarwidus ajakirja järele, mis peegeldaks meil rahwuslist majanduslist elu ja edenemist ja annaks sinna koondatud materjaalide najal wõimalust meie tutustumiseks väljaspool edukamalt samme astuda.

See kawatus jäi mitmesugustel põhjustel ellu wiimata.

Kui aasta tagasi mõte tekkis seltsi asutada, kes majandusliste küsimuste uurimise, praktilise lahendamise ja wastawate teaduste ning teadmiste laialilaotamise endale ülesandeks teeks, siis tõusis kohe päewakorrale majandus-poliitilise ajakirja väljaandmise küsimus.

Sai Majandus-poliitiline selts asutatud, siis oli ajakirja asutamise küsimus ikka ja alati päewakorral.

Tunti väga hästi neid raskusi, mis igal tõsisemal ajakirjal meie wäikse rahwa juures ära tuleb wõita niihästi waimliste kui ka materjaalsete jõudude poolest, kuid tungiw tarwidus sarnase ajakirja järele, mis iga päewaga ennast ikka enam tunda andis sundis lõpuks seltsi juhatust asjast kinni haarama.

Et ajakiri seitskondlisel algatusel asutatud, siis peab tema ka terve seitskonna teenistuses seisma ja sellepärast ei saa tema loomulikult ei walitsuse ega üksikute kihtide ega seitskonna klasside huwidesse ennast rakendada.

Asjalik, õiglane ja erapooletu majandusliste elunähtuste walgustamine sisemises elus

ja wõimalikult igakülgne informatsioon wälis ilma majanduslisest elust, — see on asutajate poolt ajakirja ellukutsumisel sihiks olnud.

Sellest sihist väljamineks on ka toimetus kokku seatud ning sellele alusele jäädes loodetakse kaastööd ning toetust kõikide ringkondade poolt, keda kas teoreetiliselt wõi praktiliselt Eesti majandusline elu huwitab ja kes tema tõstmiseks tahawad kaasa aidata.

Eesti marga wabakurs.

Kursi langemine kokkukõlas inflatsiooni niga. Meie rahamärkide koguwaärtus on alati ühtlane ja kõigub 1 1/2 miljoni naelsterlingi ehk 12—13 miljoni kuldrubla ümber. Kursi langemine sünnib peasjalikult suwel, talwel on kurs püsiw.

Ajalehtedes ja awalikkudes kõnedes on kuni wiimase ajani mingisugusest Eesti marga wabast, ehk n. n. Wiru tänawa kursist räägitud, mis olenema pidi ametliku arwamise järele marodööride ja spekulantide täitmata isust ja mida ametlik kurs tagajärgedeta nii mitu kord tabada ning kinnipidada püüdis. Sellekohased katsed jäid aga igakord õhku rippuma ja waba kurs tõusis endiselt edasi, kord kiiremini, kord aeglasemalt, kuni wiimisel ajal, umbes kaks kuud tagasi, börs seda tunnistama ja oma kurssi ühtlaselt waba kursiga noteerima hakkas. Senini, — kuid meie ametliku kursi lühike ajalugu sunnib kartust awaldama, et see ainukene õige tee tulewikus jälle kõrwale jäetakse ning weerwat lawiini moraliseerimisega seisatama sundida tehetakse. Loodame siiski, et seda ei tule.

Miks kurs langeb, on küll iseenesest kõi-

gil juba teada, sest selle küsimuse üle on kaunis asjalikult ajalehtedes sõna võetud. Siiski pole sellekohaseid kindlaid andmeid minu teada ette toodud, ega kursi tõusmise iseloomu lähemalt analüüseritud. Kuid kõige pealiskaudsemal vaatlemisel näeme juba, et kursi langemine mitte ühtlane pole olnud, et on olnud ja on momente, kus kurs seisatanud, koguni langenud on. See omakord sunnib oletama, et siin mitmesuguste põhjuste ristmõjud tihti suurt osa on mänginud, mida jälgida alamal katsuda püüan. Eesti marga lühike iga — ainult kaks aastat, kui ka statistilise andmete puudulikkus käesoleva küsimuse üle sunnivad küll iseenesest järelduste tegemises ettevaatuseie, arvan aga siiski, et ka pealiskaudsed andmed suuremaid enestes peituwaid reeglisid ärapeita ei suuda, ning jätkansellepärast oma ülesande teostamist.

Kõigesuuremat raskust sünnitas wiimase kahe aasta jooksul olnud waba kursi tabeli tagantjärele kokkuseadmine. Juba harilikul aegil murravad börsemaaklerid tihti pead, missuguse numbriga päewast keskmist kursi fikseerida. Kui aga nüüd meelespidada, et waluuta ost — müük senni altkäe sündis ja keegi „ametlikult“ neist üleüldse midagi ei teadnud, siis oli andmete saamine seda raskem. Et waluutaga kauplemine ka mitte kusagil ühes kohas, näit. börsel, koondatud polnud, waid iga ärimees tihti isiklise arwamise ehk erilise tarwiduse põhjal waluutat ostis ja müüs, siis on pealegi arusaadaw, et kurs ühtlane polnud, waid ühel ja samal ajal ühesuguse wäljamaa rahaliigi eest mitmesugust hinda makseti, asjalugu, mis oma ajal muidugi äärmiselt waluutaga altkäe kauplemisele meelitas, statistikerile aga ühtlasi määratuid raskusi sünnitas ja täpisealt õige tabeli kokkuseadmist wõimatuks teeb.

Mitmet poolt muretsetud andmete põhjal oli siiski wabakursi liikumine umbes järgmine, kus juures arwesse on wõetud kurs naelsterlingi, kui kõige rohkem nõutud ja ühtlasi wõrdlemise kindla kursiga rahaliigi peale:

	1919	1920
	1 Naelstrl.	1 Naelstrl.
Jaanuar	„ = 60 Emk.	„ = 400 - 450 Emk.
Weebruar	„ = 70 „	„ = 375—340 „
Märts	„ = 75 „	„ = 370 „
Aprill	„ = 80 „	„ = 450 „
Mai	„ = 100 „	„ = 520 „
Juuni	„ = 120 „	„ = 780 „
Juuli	„ = 150 „	„ = 800 „
August	„ = 200 „	„ = 900 „
Sept.	„ = 300 „	„ = 1000 „
Oktoober	„ = 320 „	„ = 1200 „
Now.	„ = 350 „	„ = 1300 „
Dets.	„ = 370 „	„ = 1350 „

Kuna arwude read mitte tarwilist selget ja piltliku ülewaadet ei suuda anda, palun

tähelpanna neil andmeil kokkuseatud diagrammi nr. 1. ja seda lähemalt analüseeri.

1919 a. esimesel kolmel kuul ei ole tegeliselt kurssi naelsterlingite peale: puudub weel läbikäimine Inglismaaga. Eesti marga kurs oli ühtlane Saksa marga omaga. Kui siiski tähelpanna, et Soome margad, mis 1918 a. lõpul alles 80 E. penni maksid ja siis sunduslikult Eesti margaga ühewääriliseks tunnistati, juba nõuetawaks muutusid, peab meie kursi langemise tendentsi konstateerima, neis raamid, missugune wahekord umbes Saksa margal Inglise raha, kui ka kulla wastu oli. Aprillist peale tekkiwad turule Inglise kaubad, sigaretid! — ja algab juba naelsterlingi „koteerimine“. Kurs hakkab tuntawalt tõusma, iseäranis aga juuli ja augusti kuul. Septembril jõuab kurs juba kolmesajani, kust edasi aga tõusmine aeglasemaks muutub, jaanuaris üle neljasaja jõudes. Jaanuari lõpul tõuseb weel kurs — üksikud maksawad juba kuni 500 marka, kuid siis sünnib pööre — kurs hakkab langema. See kestab poolteist kuud — siis algab märtsi kuul kiire tõus, mis ühtjoones kunni nowembrini kestab, ulatades kunni 1300 Eesti margani. *Nowembris tänini on tõus aeglane, kahe kuu jooksul on kurs ainult 50 marga wõrra tõusnud, s. o. umbes neli korda aeglasemalt, kui läbis-tikku lähemate möödaläinud kuude jooksul.

Nagu teada, on wäliswaluuta, eriti naelsterlingi kursi tõusmise peapõhjuseks meie paberiraha wäärtuse langemine inflatsiooni, s. o. üleliigse wäljalaskmise tagajärjel. Nimelt oli meil paberiraha — wõlakohustusi ja kas-satähti järgmiselt liikumas:

1919 a.		
1-ks weebruariks	Mk.	16.500.000.—
1-ks märtsik	„	31.600.000.—
1-ks aprilliks	„	66.469.950.—
1-ks maiks	„	100.799.550.—
1-ks juuniks	„	158.753.050.—
1-ks juuliks	„	242.166.562.—
1-ks augustiks	„	288.130.581.—
1-ks septembriks	„	293.951.447.50
1-ks oktoobriks	„	344.108.453.50
1-ks nowembriks	„	432.320.398.—
1-ks detsembriks	„	528.652.894.50
1920 a.		
1-ks jaanuariks	Mk.	590.979.567.50
1-ks weebruariks	„	622.073.031.30
1-ks märtsiks	„	807.345.276.80
1-ks aprilliks	„	875.152.023.30
1-ks maiks	„	982.049.523.30
1-ks juuniks	„	1.086.881.613.30
1-ks juuliks	„	1.210.317.353.80
1-ks augustiks	„	1.309.387.867.80
1-ks septembriks	„	1.409.761.627.65
1-ks oktoobriks	„	1.548.479.948.15
1-ks nowembriks	„	1.707.429.468.05
1-ks detsembriks	„	1.890.097.623.15

Kui neid andmeid kursi tõusuga võrrelda, leiame, iga 145—150 miljoni marga eest uue paberiraha väljaanne naelsterlingi kurssi läbisegi 100 marga võrra tõstab. Sellekohase mõõduga ühist diagrammi (№ 1) naelsterlingi kursi ja paberiraha väljaandmise üle kokkuseadides on piltlikult näha, kuidas kurs ühtlaselt inflatsiooniga tõuseb. See tõus on pealegi sisuliselt ühtlane, mitte väliselt masstabiga saavutud: joonte kohtamisel novembris 1919 a., kui ka septembril 1920 a. on meie paberiraha koguväärtus naelsterlingites (528.652.894.50 : 350 ja 1.548.479.948.15 : 1000) peaaegu ühtlane, natukene üle 1½ miljoni naelsterlingi, mis märksa kiirema ehk aeglasema kursitõusu juures puudunud oleks, ehk küll diagrammi välimus samasuguseks oleks jäänud, kui näit. iga 150 miljoni uue paberiraha tõttu kurs 100 marga asemel 10 marka, ehk 1000 marka oleks tõusnud. Mõlemad jooned diagrammil, milledest üks paberiraha hulka, teine kursi näitab, tõusevad kogu aeg ühtlaselt, üksteisest järgimööda ette jõudes ja trehwavad käesoleva aasta lõpul wist jällegi, kusjuures sirgjoon algpunktist wiimase ühispunktini 45° sünnitab. Tähelepanna võib ühtlasi, et minewa aastase wiimase ühispunkti sirgjoon alguspunktini ainult 27—30°-lise nurga sünnitab, seega nurk wiimase aasta jooksul umbes 50° suurenenud, mis seda tähendab, et rahamärkide väljaandmine wiimasel aastal samal määral suuremaks on läinud. Sedasama näib tõendama ka diagrammi välispidine kuju: seda aastate järele kahte osasse jagades näeme, et tõus eriti wiimasel aastal järsk on, nii et seda arenemiskäiku täie õigusega weerewa lawiiniga võrrelda võib. Ma loobun järelduste tegemisest tulewiku jaoks! . . .

Nimetud kahte ikka kõrgemale kerkiwat joont kõrwti nähes peaks aga ka ühtlasi igaüks wagajutu kursi „tegijast“ Wiru uulitsast kõrwale heitma ja tõeks tunnistama ning tahes ehk tahtmata arwamisele tulema, et tegelik elu siin, nagu ikka, mõnest majanduslisest reeglist juhitud on. Muidugi, üksikute kaupade hinnad — arwan kaupade liiki ka naelsterlingi — wõiwad mitmesugustel kõrwalistel põhjustel rohkem kõikuda, kord tõustes, siis jälle koguni langedes — üleüldine teenäitaja aga, millele kõik hinnad järele tõttawad, on see peaaegu ühtlaselt tõusew joon diagrammil, mis näitab meie riiklist emissiooni.

Kui meie sellewastu tähelepaneme ametlikku kursi käiku sellesama aja jooksul, siis ei wõi tähendamata jätta, et see täiesti omarada on sammunud, ilma vähema arusaamiseta maksvast tendentsist, tekkinud oludest jne., juhitud nähtawasti ainult häast tahtmisest. Majanduslises elus on aga sellest wähe

ja ainuüksi sellel põhjenewad teod, kui ühtlasi elementarsetest elutõdedest aru ei taheta saada, wõiwad mõttetuks muutuda.

Kuid silmitseme andmeid ametliku kursi üle wiimase kahe aasta jooksul:

1919 a.		
Mai	N. strl. 1. -/ = Emk.	52.—
September	" = "	236.—
Oktoober	" = "	236.—
Nowember	" = "	230.—
Detsember	" = "	230.—
1920 a.		
Jaanuar	N strl. 1. -/ = Emk.	270.—
Weebruar	" = "	375.— — 310.—
Märts	" = "	310.— — 270.—
Aprill	" = "	270.—
Juuni	" = "	680.—
Juuli	" = "	775.—
August	" = "	725.—
September	" = "	850.—
Oktoober	" = "	980.—
Nowember	" = "	1350.—

Nii on ametlik kurs (waata diagr. nr. 1) seisma jäänud 1919 a. mai kuu kursi peale. Septembri kuul hakatakse nähtawasti arusaama, et asi korras pole, sest wist ei ole selle kursiga wõimalik enam ühtegi schillingit ega pensi osta. Tuleb sellepärast kokku septembri lõpul pankade nõukogu ja määrab „küllalt kõrge hinna“ naelsterlingu eest — 236. marka. Et seegi tegelikult weel õhku trehwamine, püütakse siiski järgmised kuud „kursi hoida“, mis loomulikult korda ei lähe. Tuleb jällegi järele anda: 6. weebr. 1920 määratakse kursiks N.strl. 1 -/ = Emk. 375.—, mis tõepoolest tegelikule wastab. Aastaaeg ja erakorralised sündmused — milledest eespool pikemalt, — suruwad wabakursi, nii et see tõepoolest poole kuu jooksul ühtlaselt langeb, siis aga kiiresti tõusma hakkab. Ametlik kurs aga, joowastuna poolekuulisest „toonandmisest“, jätkab kursi „surumist“, et mai kuul alles tegelikkude olude sunnil ärgata ja mõttetult hüpata 270 margast — 680 margani naelsterlingi eest. Kuid halwad harjumused ei lahku nii pea ja hää toon on tagasihoidlik olla! Kurssi hakatakse järjekindlalt 100 200 marka naelsterlingi pealt vähem noteerima, kui ta tegelikult linnas maksab. Tagajärg on muidugi see, et needsamad börselkäiad oma tarwedeks kokkuostawad waluutat nurgataga tegeliku kursiga ja siis börsel ametlikku kurssi „kirjutamas“ käiwad. Kõige selle läinud kahe aastase praktika tõttu oli muidugi arusaadaw eelpool awaldud kahtlus, et kord jälle soow wõiks tõusta kurssi seisma panna ehk odawamaks tegema hakata, seega praegune erapooletu kursi noteerimine jälle kõrwale jäetakse ja tagasi pööratakse endise mõttetu seisukorra juurde.

Siin wõiks aga wastuwaidlemisi tekkida, sest pole sugugi üleüldiselt tõekstunnistud, et liikumas olewa rahasumma kaswamisega, s. o. uute paberirahade väljalaskmisega kurs tingimata langema peab. Riik omab nende kindlustuseks warandusi, hooneid, raudteid, metsi ja maid, mis kogusummas suurema väärtusega, kui väljalastud paberiraha praegu, ehk ka lähemas tulewikus: miks langeb siis paberiraha väärtus, ehk ta küll täiewäärtuseliselt kindlustatud. Sest mis wahe on, kas on paberiraha kindlustud surnud kullaga, mis lamab tegewuseta keldris, wõi elusa loodusega, ettewõtetega, mis kannawad wilja ja annawad sissetulekuid. Paistab, et wiimane kindlustus koguni parem peaks olema, kindlam, usaldustäratawam. Ometi ainult kullaga kindlustatud paberiraha kurs väljamaal ei lange, meil aga kogu riigi waranduste ja sissetulekutega kindlustud margad langewad! Kas see pole siiski mingi põrandaalune spekulatsioon, meie lugematu waenlaste nähtawad ja nägematud salasepitsused, mis sihitud meie majanduslise organiseerimistöö wastu, meie jalgealuste õõnistamiseks?

Pealiskaudsel waatlemisel paistawad need wäited teatawal wiisil põhjendud olewat, seda enam, et ka ajaloos sarnast mõtlemiswiisi leiame, nimelt Prantsuse rewolutsiooni ajal, kui assignatsioonide piiramatul arwul riigimaade kindlustusel väljaanti, muidugi nendesamade tagajärgedega, mis nüüd. Nende wähegi pealiskaudsel silmitsemisel aga leiame juba, kui wähe põhjendud nad on. Kujutame ette, et riik kogu oma waranduste jne. väärtuses paberiraha väljalaseb ja igale kodanikule wastawa osa tuhandeid annab: saame meie sellepärast rikkamaks? Wõiksime meie sarnasel wiisil saadud rahaga kõik — põllumehed ja töölised, kaupmehed ja wabrikandid, — teatawat aega ilma mingisuguse tööta elada? Ma arwan — tagajärg oleks kõigile selge: niipea, kui saaduste produtseerimine kaoks, oleks õnn, kui paberiraha eest üleüldse midagi osta saaks, kui temal seega üleüldse weel mingisugune väärtus jäeks. Paberiraha väärtus kaoks, sest et tema eest midagi osta ei oleks. Ja kuigi saaduste hulk ei wäheneks — paberiraha hind langeks ikkagi, kui inimestel seda korruga rohkem tekkib: kohe hakatakse kõike tarbe- kui ka uhkusasju rohkemal määral ostma ja kuna nõuetawal määral saadused puuduwad, kerkiwad wõiduostmisel hinnad. Kuldrahaga sarnaseid katseid ettewõtta ei saaks ja seda üleliiga väljaanda pole wõimalik, kuna kulda ainult piiratud arwul olemas. Kuldraha ehk selle kindlustusel väljalastud paberiraha, mis seega ühtlane kullaga (oletan, et wahetamine waba), on teataw väärtus, kui kaup, on liikuw, rah-

wuswaheline; tekkib kuldraha palju, nii et ta hind ehk odawaks läheb s. o. lähewad kaubad kalliks, — kohe walgub ta üle piiri sinna, kus paremat hinda saab, s. o. kus kaubad odawamad on. Paberiraha aga, mis warandustega kindlustud, ei liigu nii kergesti ülepiiri, teda pole wõimalik otsekohe „sulaks“ teha, milletõttu tema hoopis teistsuguse iseloomuga on, eriliste reeglite järele käib ja oma väärtuses palju wankuwam ja kindlustum on, kui kuld, ehk sellega kindlustud paberiraha.

Sellega on selge, et sarnase „warandustega ja sissetulekutega“ kindlustud paberiraha väärtus, s. o. ka meie marga väärtus wäga silmatorkawal wiisil juba osalt wananenud, kui praegustel oludel wäga tähtsa Ricardo arwulise teooria põhimõtetal kõigub, mida ka hilisemate tähtsamate majandusteadlaste arwamised kinnitawad*).

Ricardo, kui ka tema järelkäijate Mac Culloch'i, Samuel Jones Lloyd j. t. õpetustel põhjendatud arwuline teooria õpetab, et maal liikuma rahahulga kogu väärtuse äramäärab ostu — müügi kaupade kogu väärtus, ehk tarwiduse suurus raha järele. Rahahulga suurendamine tekitab sellepärast kohe wastawa raha väärtuse langemise, nii et kogu väärtus rahal alati ühtlane on. Kuna nimetud teooria alguses metallraha kohta mõeldud, siis on temas raha kogu väärtuse kõikumise wõimalused piiratud ettenähtud: metallraha ei püsi kunagi teatawates maades, waid liigub kergelt ülepiiri ja ühtlustab sellega alatasa oma väärtust mitmesugustes maades. Selletõttu ei tulnud aga ka raha väärtuse olenemine kaupade kogu väärtusest üksikutes maades mitte nähtawale, waid oleks tulnud tõestada kogu maailma rahahulga väärtuse olenemist kogu ilma kaupade hulkadest, s. o. tarwidusest raha järele, mis aga hoopis wõimatu ülesanne oleks, mitmesuguste olude, takistuste, puuduse jne. tõttu, olgugi, et seda sisuliselt kindlasti oletada võib. Teisest küljest wähen-das arwulise teooria mõju alatasa suurenew krediidi majandus, mis panga arwete, tshek-kide, arwekodade, wekslite jne. tarwitamisega määratu palju operatsioone ettewõtta lubas ilma rahahulga wastawal suurendamata ja rahawäärtuse tõusu tekkimisetä. Kõige selle tõttu tekkis nimetud teooria wastu põhjendatud opositsioon, nii et wiimasel ajal ta suuremat poolehoidu majandusteadlaste seas ei leidnud, peale Inglismaa, kus ta aluseks sai Inglise panga põhimäärustele.

Kuid olud muutusid. Metall raha kadus. Tekkisid terwe rida enam-wähem eraldud

*) Prof. E. v. Philippovich — Grundriss d. Pol. Oekon. 1919 lhk. 309.

riike, milledes käimas kohalik raha, mis väljamaale üle piiri walguda ei saanud. Krediidi wõimalused said äärmiselt piiratud: pankade tagawarad ei kaswanud wõrdselt kursi langemisega, nii et laenusamine ühtlasi raskemaks läks. Riigi poolt antud laenu tulid ka ainsast hallikast — rahamasinast, nii et mitte üksi krediidi majanduse peatstarbet — tarwitusel olewat rahahulka vähendada aidata — kätte ei saadud, waid hoopis wastupidiseid tagajärgi saawutati. Sarnastel oludel tulewad ka juba Ricardo poolt ülesseatud põhimõtted täiel määral nähtawale. Kahjuks puudub täielik materjal tõestamiseks, sest puuduwad andmed teiste kaupade — peale naelsterlingi — hindade üle. Raha üleüldise wäärtuse teatawal ajal määrab aga iga-sugu kaubahindade kesk hind: kaubahindade üle ei ole meil aga senini kahjuks arwustikku peetud, sest kaubaturul olid maksimas osalt samased määruused, kui rahaturul, mis erapooletu statistikeri töö wõimatuks muutsid. Enamjagu kodumaal produtseeritud kaupade, nagu põllusaaduste j. t. tarbeainete hinnad olid ametlikult kindlaks määratud ja kogu kauplus sündis altkäe waba hindadega, mis kindlate andmete saamise raskeks oleks teinud, kui seda tööd teha oleks tahtudki. Tulewikus tuleb nende andmete ülesmärkimisele, kui ka tagantjäreli kogumisele asuda, et kindlamat ülewaadet saada, eestkätt peame leppima aga umbkaudse arwamistega saadawal olewate andmete põhjal.

Olemas on meil aga andmed meie marga ja naelsterlingi ja seega ka kulla wahekorra üle, mis praegusal korral weel kõige õigem pilti annab, kuna kulla ja kauba hindade wahekord, ennesõja ajaga wõrreldes, oma kord eripõhjusel muutunud on. Kui nüüd meil liikumas olewa paberiraha wäärtuse kullaks ümberarwame, iseäranis digr № 1. märgitud kursi ja emissiooni tõusu tähendawate joonte kohtamise momendil, s. o. ajal, mil kursi tõus emissiooniga wõrreldes, ühtlane makswa tendentsiga on olnud, siis leiame, et see summa püsiwalt 12—13 miljoni kuld-rubla on. Waatame edasi andmeid Wene aegilt: Wene riigipanga äriseisu järele 14. maist 1919 a., kus paberiraha hulk weel loomulik ja nad kullaga kindlustud, oli käimas paberiraha 1.622.200 000 rubla; kulda arwati sõja algul umbes 400 miljoni rubla rahwa käes olewat, kokku seega oli raha liikumas 2 miljardi ümber. Iga inimese peale tuli seega umbes 12½ rubla, ehk — suuremad wabrikud arwesse wõtmata jättes, kuna nad ka praegu ei tööta — Eestimaa 1 miljoni inimese peale 12½ miljoni rubla — umbes seesama summa, mis kõik meie paberiraha hulk niihästi aasta eest, kui ka nüüd wäärt on. Niisama tuleb wälja ka 1908 a. and-

mete järele, mis ühtlasi näitab, kuidas mitmesugustes riikides rahahulk iga inimese peale arwatult mitmesugune on, s. o. et iga riigis isesugust tarwidust tuntakse raha järele, et ostu — müügi kaupade koguwäärtuse wahekord elanikkude arwuga mitmesugustes riikides mitte ühesugune pole. Nimelt hinnati Ameerika Rahaameti direktori poolt üksikutes riikides liikuwat rahahulka sellekohaste andmete põhjal järgmiselt: *)

1 jaanuariks 1908 a. oli liikumas Saksa markades iga elaniku koht:

	metallraha	kindlustamata paberiraha	Kokku
Saksamaal	87,9	19,2	107,1
Inglismaal	64,1	11,1	75,2
Austria-Ungaris	34,3	11,1	45,4
Wenemaal	29,2	—	29,2

Selle tabeli järele on selgesti näha, kuidas rohkem arenenud, jõudsa kaubanduse ja tööstusega, tähendab suurema hulga ostu — müügi kaupadega maad ka suuremas wäärtuses raha tarwitawad, kui tahajäänud waesed maad. Nii leiame Wenemaa kohta, et nende andmete põhjal jällegi 29,2 Saksa marka — à 0,46 = 13,4 rubla iga elaniku kohta tuleb, arw, mis meil juba umbes tut-taw.

Nagu juba tähendasin, on andmed puudulikud selleks, et lõpuotsust ühe ehk teise nähtuse üle anda: ülemaloodud arwud näitawad aga siiski, et palja juhusega siin tagemist ei ole. Paistab tõenäolisena, et iga maa kohta on eraldi „mõõtja“, rahwamajanduse astme kraad, mis äramäärab ühtlasi maal liikuma raha koguwäärtuse. Kui palju meil ka sellepärast markasid juurde ei trükitaks — nende koguwäärtus ei olene igatahes nende arwust, wäljalastud miljardidest, waid hoopis mingisugusest kolmandast, kas tarwiduse wõi usalduse suurusest teatawal maal, mis meil senini nähtawasti 13 miljoni kuld-rubla wäärtuse ümber kõigub. See wäärtuse äramääraja, kaupade koguwäärtus wõib aga muutuda, suureneda, niikui see kultuurilistes tööstuse maades sündinud, kui kaubandus ja tööstus tõuseb, wabrikud töötama hakkawad, läbikäimine elawamaks läheb, kulda sissewoolab, mis aga üleüldiselt pikkamisi sündida wõib ja palju aega wõtab. Sellepärast wõib ka iga raha juurdetrükkimise puhul praegu kindlasti ette ütelda, kui palju see kursi langemist kaasa toob, iseäranis majandusliselt kehwapel maadel, kus olude selgusetus ja kindlusetus usaldamatuse enesega kaasa toob, nagu meil, kuna jõukates ja kindlates oludes see nii täpisealt nähtawale ei tule.

Kui tagasi pöörata diagr. № 1. juurde,

*) Volkswirtschaftliche Chronik 1910.

Diagramm nr. 1.

Naelsterlingi kursi tõus ja väljaantud paberiraha hulk.

Wäljaantud paberiraha miljonites. --- väljalastud paberiraha hulk. — naelsterlingi kurs (waba).
 --- (alumine) ametlik kurs. Naelsterl. kurs.

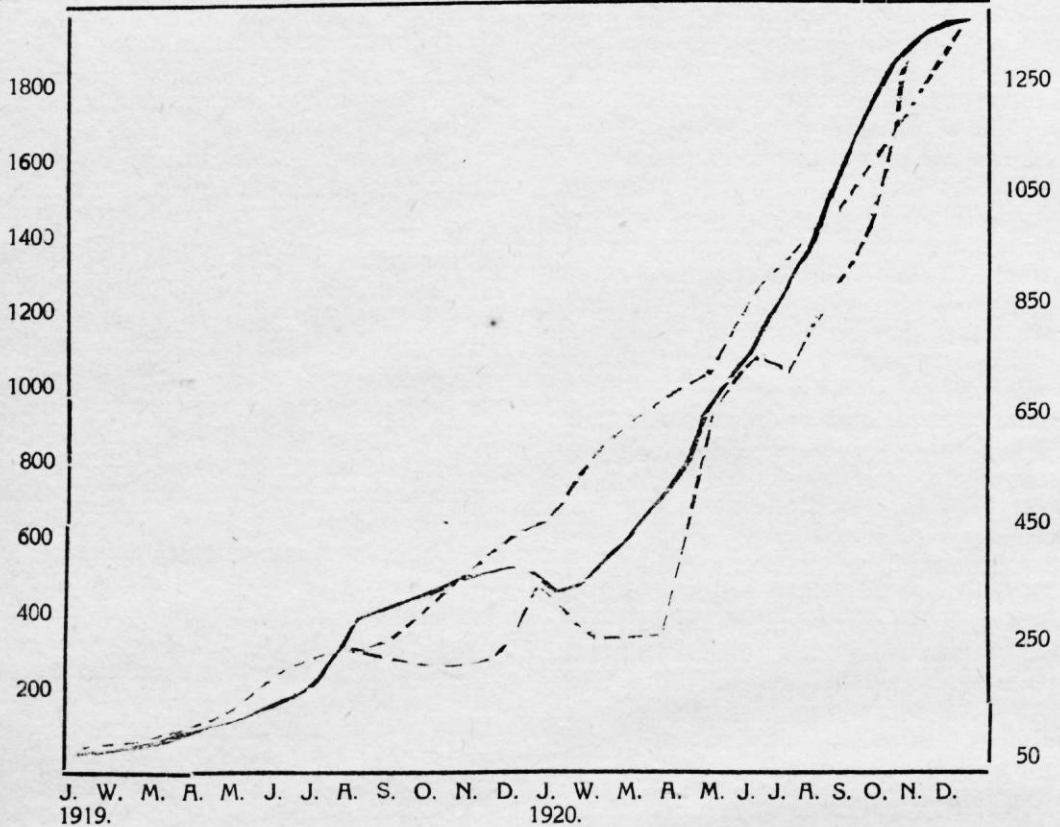
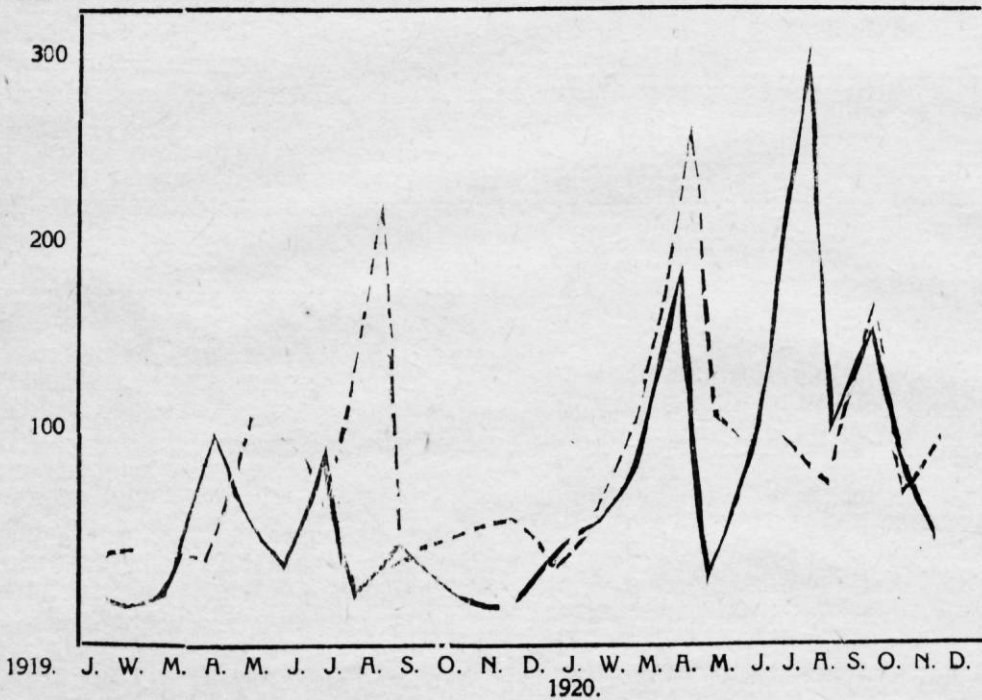

Diagramm nr. 2.

Sissewedu ja väljavedu 1919. ja 1920. a.

Miljoni Emk. --- sissewedu. — väljavedu.

näeme, et naelsterlingi kurs mitte ei ole nii ühtlaselt tõusnud, kui rahamärkide hulk, waid et ta tõustes ühtlasi tugewasti kõikunud on. Teatawat osa mängib siis muidugi naelsterlingi hinna kõikumine ilmaturul. Kuna meie kursi kõikumise amplituud aga hoopis suurem, kui naelst., siis tuleb põhjusid küll lähemalt, kohalise turu tingimistest otsida. Diagrammist on pealegi näha, et naelst. kursi tõusmine meil peasjalikult suwel sünnib, sügisel septembris ehk oktoobris pikaldasemaks läheb, jaanuaris ja weebruaris kas paigal, ehk koguni langeb, nagu see 1920 a. sündis. Siiski peab tähendama, et kuigi kursi tõus diagrammil № 1 wiimase suwe jooksul suurem näib olewat, kui 1919 a. suwel, see mitte õige ei ole: 1919 a. suwel läks naelsterlingi kurs 100 E. margast 400 margani, s. o. 4 korda kallimaks, 1920 aastal 340 margast — 1360 margani, s. o. ka 4 korda. Numbrid on käesolewal aastal küll suuremad, kuid tegelikult on seega meie marga langemine kumbagi aasta jooksul ühesugune olnud.

Aastal 1920 weebruari kuul trehwas kursi langemine kokku meile nii ülitähtsa poliitilise sündmusega — rahu allakirjutamisega Wene-maaga ja 15 miljoni kuldrubla lubamisega meile. See kokkujuhtumine sunnib nagu arwama, et kurs suurel määral poliitilisest ja sõjalisest seisukorrast oleneb. See on aga ainult pealiskaudselt waadeldes, kuna tegelikult sõjalisel seisukorral õige wähe mõju kursi peale on olnud. Näituseks oli juuli kuul 1919 a. sõjaline seisukord rahuloldaw: Landeswehr otsustawalt löödud, sõbralik Latvia tekkimas lõunas ja Põhja Lääne Wene „puhwririik“ idas, mis meile teatawat tuge ja abi juhusliste pealetungimiste wastu oleks annud ja esimesed hoobid wastu wõtnud. Kuid meie kurs hakkab iseäranis kiiresti langema! Kui aga tahaks meie kurssi kuidagi ühendada Wene walgete kindralite sõjakäikudega, siis ei ole ka sellel alust: niihästi nende hiilgawad wõidud, kui ka kaotused põhjas ja lõunas sügisel 1919 a. ei awalda mingisugust mõju, waid kurs tõuseb täiesti ühtlaselt ja wõrdlemisi mõõdukalt. Niisama ei leia ühtegi ärewat poliitilist sündmust, mis käesolewa aasta suwel ja sügisel meie kursi langemist oleks põhjendanud, Ainuke poliitiline sündmuss — rahu — näib mõjunud olewat, sest kurs just sel ajal langes. Teisest küljest näeme aga, et kurs ka nüüd, nii kui minewal talwel, wõrdlemisi püsima on jäänud. Õhus on aga tunda, et kuna sularahast äringkondades praegu terawat puudust tuntakse, pealegi oletatakse, et lähemas tulewikus meie raha tõusmaga saab. Nii peaksin üleüldiselt järeldama, et juba teist aastat korduwates suwises meie kursi langemises ja

talwises seisakus mingisugused teised sügawamad majanduslised põhjused olema peawad.

Naelsterlingi hinna kõikumine wõib oleneda ainult selle, kui kauba, pakkumisest ja nõudmisest turul, selle rohkusest ehk puudusest. Pakkumine wõib tekkida kõigepealt ekspordist — ehk waluuta sisseweost kas laenuna ehk sisserändajatega ja nõudmine — kauba impordist, kui ka waluuta wäljaweost. Waatame sellepärast andmeid, mis olemas meie walitsuseasutustel wäliskaubanduse alal, millede järele Tallinna ja teiste tolliwalitsuste kaudu kaupasad järgmiselt sisse ja wälja on weetud, kus juures aluseks wõetud Eesti marga kurs on: Naelstrl. 1 = 270 Emk., impordi kauba hinnad c. i. f. ja ekspordi — f. o. b. arwatud.

	1919 a.	
	Sissewedu.	Wäljawedu.
Jaanuvar	22 382.300.—	8.348.500.—
Weebuvar	38.221.500.—	2 064.000.—
Märts	31.073.000.—	7.216.000.—
April	28.342.000.—	97.641.500.—
Mai	102.162.200.—	46.691.700.—
Juuni	90.622.500.—	29.291.900.—
Juuli	70.322.500.—	80.912.000.—
August	209.253.200.—	14 230.500.—
September	38.939.000.—	41.146.000.—
Oktoober	42.423.000.—	22 862.500.—
Nowember	52.274.000.—	11.082.000.—
Detsember	56.427.000.—	9.299.000.—
	782.442 200.—	389 361 600.—

	1920 a.	
	Sissewedu.	Wäljawedu.
Jaanuvar	35.609 220.—	40.362.683.—
Weebuvar	60 846.702.—	58.320.683.—
Märts	117 682.353.—	84.189.939.—
Aprill	262.898.149.—	190.118.324.—
Mai	114.302.809.—	24.409.613.—
Juuni	100 001.851.—	92.383.940.—
Juuli	104.758.472.—	306.887 691.—
August	83 033.977.—	104.123.795.—
September	174 151.175.—	160 945.243.—
Oktoober	79.457.322.—	92 173.910.—
Nowember	112.176 925.—	56 324 155.—
	1.245 918.955.—	1 210 239.976.—

Wäljawedu kõikumist üksikutel kuudel äratähendawat joont diagrammil nr 2. jälgides leiame, et see wiimase kahe aasta jooksul perioodiliselt korduwa iseloomuga on: ta on koondunud kolme kuu peale aasta jooksul ja need on april, juuli, september. Kuna walitsuse kaubanduse poliitika wäljaweo alal senini wõrdlemisi enamwähem ühtlane on olnud, seega wäljaweo wõimalusi mitte ootamatused ei tabanud ja wäljaweoks lubatud kaubad ühed ja needsamad olnud, peame sarnases kordumises sügawamaid põhjusid otsima. Neid on wõimalik leida, kui tähtsaimad wäljaweo kaupasad silmitseme: mets,

lina, piiritus. Nende kaupade walmistamise algus on looduslistel tingimistel üle maa korraga ühel ajal, sügisel ehk talwel, nende walmisraamistamise ja wäljamaale saatmise tähtajad langewad sellepärast kui erilisi põhjusid ei tekki, ühe ja sellesama ajajärgu peale. Walmistamise ajajärgud nõuawad ettewõtjailt suuri summasid, mis suurt nõudmist Eesti marga järele sünnitab ja meie pankadele pinewuse ajajärgudena tuttawad on. Nii kui diagrammil näha on pikem seisak wäljaweos, seega tähtsam walmistamise ajajärk talwe kuudel, mis mitte mõju awaldamata ei saa jätta meie kursi peale, seda enamwähem tõstes. Suweks jõuawad aga walmistajatele juba wastukaubad päralt, nende müügist tekkib palju waba raha Eesti markades, mis omakord wastupidise nähtuse ellu kutsub.

Sisseweo suhtes käsitawad andmed nii selget pilti ei anna. Nii palju on esimesel 1919 a. näha, et ka sisseweol oma „hooajad“ on: iga wäljaweo laine järele tuleb sisseweo laine, mil nähtawasti wastukaubad päralt jõuawad. Siis on weel näha, et sisseweol tendents on kesksuwe ja wastu sügist suureneda, kuna 1919 a. aastal sissewedu just augustil kõige suurem ja kunni 209.253 200 E. margani ulatab, mis omakord, nagu kursi tabelist näha, waluuta, eriti naelst kurssi tugewasti tõstab. Sealt edasi langeb sissewedu järsku, kuid arwatawasti mitte loomulikult wiisil, waid — nagu lugejad ehk mäletawad — wäliskaubanduse nõukogu tegewusesse astumise ja walju litsensi süsteemi sisseadmise. Wõõrastawatena tunduwad andmed 1920 a. kohta: sissewedu, mis kewadel juba kuu warem, kui 1919 a., hoogu wõtub, wäheneb ja muutub wäikeseks suwel, selle asemel, et elawamaks minna. Ka siin on administratiivsed põhjused peidul, sest et just tänawu suwel sisseweo lubasid äärmiselt tagasihoidlikult wälja anti. Kuid millega oleks siis seletataw see äärmine kiire waluuta kallinemine läinud suwel, kui sisseweoks seda tarwis ei läinud? On sellepärast kahtlane, et waluuta nõudmine ühes kitsastest lubade wärawast läbipääsenud kaubahulkade wähenemisega langes, ja tekkib arwamine, et waluuta nõudmine, waatamata repressioonide peale, kaupade liikumisele wastupidises sihis tõusis. Seda arwamist kinnitawad andmed, mis näitawad laewade liikumist Tallinna sadamas, mille läbi meie kaubandus wäljamaaga peajasjalikult sünnib. Kuna kindlad andmed puuduwad, kui palju sissetulnud laewadest transiitkaupa toonud, arwan üleüldisest arwust Wenemaale sisseweetud kaubad, kaasaarwatud ka Eesti omad kaubad, maha, nii et ülejäänud laewaruum kindlasti ainult Eesti jaoks kaupad on toonud. Wenemaale on aga

sisseweetud üleüldse kaupad „Päewalehes“ nr 277 äratoodud „Ekonom. Shisn'i sõnumi“ järele 15. III — 30 IV 20 — 1.834 309 puuda, ehk kuus läbisegi 5 361 tonni. Laewasid on käinud järgmiselt, kokku purje, auru ja mootorlaewad:

	1919 a. Tonni mahutusega.	1920 a. Tonni mahutusega.
Jaanuar	1.341	5.104
Weebbruar	5.014	1.105
Märts	2.869	6.694
Aprill	8.833	12.161
Mai	11 223	20 125
Juuni	28.766	27.569
Juuli	19 958	27 746
August	30 385	28.145
September	37 722	31.184
Oktoober	32 490	
November	22 235	
Detsember	9.681	

Sellest on näha, kuidas laewasõit sadamas igaaasta wara kewadega algades kordkorra elawamaks läheb kuni umbes septembri kuuni ja siis väheneb, talweks hoopis kokkukuiwades. Elawama laewasõidu ajal suwel ja sügisel tuli kindlasti ka rohkem wäljamaa laewu meie sadama, woolas sisse wäljamaa kaupad, sest ei saa arwata, et meie oma purjukad üksi sarnast elawust (andmed on pealegi mahutuse üle) oleks suutnud sünnitada. Ametlikud andmed aga ütlewad, et sissewedu kõige elawam on olnud wara kewade aprilli kuul, et suwel sissewedu märksa vähem!

Seletust wastolule ametlikkude andmete ja loogiliste järelduste wahel annawad — tolliaidad! Püüdsin kindlamaid teateid saada kaupade hulga üle, mis praegu tolliaidas, kuid wastawast asutusest teatadi, et neil kokkuvõte puudub, kuna kindlat arwet peetakse ainult nende kaupade peale, millede sisseweoks lubad olemas. Kuid üks on kindel: tolliaidad on äärmiselt täis ajalehed tõid hiljuti koguni teateid, et kaupade jaoks juba linnas aidaruumisid lisaks otsitakse —, ja teadjad hindawad kõikide tallis seiswate kaupade koguwäärtust Eesti markades wähe-malt miljardi lähidale ulatawate sadade miljonite peale. Sellest on näha, missuguse paisu taha sisseweetud kaubad on jäänud ja missugust isalikku hoolt meie senini „rottide“ hää käekäigu eest oleme kannud. Meie käekäiku see küll ei parandanud: taheti parandada meie marga kurssi waluuta suhtes, tekitati aga tegelikult terawat kaupade puudust, mis meie marga wäärtuse langemiseks suure hoobi andis. Alles wiimasel ajal on sellest weast osalt aru saadud ja kaupad hakkab tolliaidadest wälja tilkuma.

Kas awaldasid aga tolliaita seisma jäänud kaubad mingisugust mõju wäliswaluuta, eriti

naelsterl. kursi peale? Nad awaldasid pea-aegu sedasama mõju, mis harilikud sissewoe kaubad, sest suurem osa neist kaupadest on just meie oma kaupmeeste omad. Meie kaubanduslises seadusandluses oli nimelt suur wiga, wõi puudus, mis terwe kawatsetawa wäliskaubanduse juhtimise wõimatuks ja kõikide surwete tähtsust sissewoe wastu küsitawaks tegi, mille tõttu ka kõik sellekohased katsed lõppude lõpuks ainult fiaskoga lõppesid.

Ilmasõja ajal kontroleeris ka Wenema wäliskaubandust: kõik wäljaweost saadud wäliswaluuta läks panka, kust seda omanik ainult sissewoeks lubatud kaupade eest maksmiseks kätte sai. Meil puudus wäliswaluuta äraandmise käsk, see läks eksportööri enese kätte, kellelt nõuti ainult tagantjärgi aruannet wäliswaluuta äratarwitamise üle. Kuna meil ka sissewoeks lubatud ehk soowitud kaupade nimekirja puudus ja iga kauba sissewoeks luba tuli küsida, mille saamiseks keskmiselt paar kuud äraulus, mis ajajooksul wäljamaal konjunktuur harilikult sedawõrd muutunud oli, et etteküsitud lubad tihti tarwitamata pidid jääma, siis olid ärimehed, kes ekspordist saadud wäliswaluutad ametliku kursiga äraanda ei raatsinud ja wabakursiga altkäe äramüüa ei tihkanud, sunnitud wäljamaal kohaste hindadega saadawal kaupasad omal riisikol äraostma, kinnimaksma ja alles siis tagantjärgi sissewoeks luba muretsema hakkama. Nüüd aga tuli ilmsiks, et kas ühel kuul enam-wähem sissetuua lubatud kaup järgmisel kuul kõige waljema keelu alla langes ehk ümberpöördu, wõi et kaupmehed omapead tööpoolest wähetarwilikku kaupa olid ostnud, nii et igatahes kord juba rohkem osa sissetulnud kaupadest tolliaitadesse jäi, kui sealt läbi pääses. Alguses wõeti lubaandmisel seda ka arwesse, kui kaubad juba wäljamakstud ja waluuta nii kui nii tarwitatud, kuid kui süsteemi puuduse tõttu sarnased juhtumised sagenesid, otsustas ministeerium selle pahega sarnasel teel wõidelda, et ta kuulutas: neid „ettekäändeid“ ei panda enam tähele. Et aga sissewoe piiramise läbi wäliskaupadest suur puudus tundus, siis oli arusaadaw elaw nõudmine wäliswaluuta järele, elaw sisseostmine wäljamaal, sissewedu ja tolliaitade täitumine. Saawutati terawat wäliskaupade nälga siseturul, kui ka ühtlasi wäliswaluuta raiskamist, tagajärgi, mis igatahes wastupidised olid neile, mis soowitud.

Peale wäliskaubanduse on aga weel teisi põhjusid, mis kursi peale wõiwad mõjuda, need on wäliswaluuta sisse- ja wäljawedu. Wäärtuste, eriti raha sissewedu Eestisse ei wõi aga küll mitte suur olla. „Dollar otsib kohta, kus rahulisem!“ — tähendas üks Ameerika ärimees küsimise peale, kas Ameerika kapitaal mitte Eestisse ettewõtteid ellukutsu-

ei soowiks tulla. Ometi oleks wäljamaa kapitaali sissewoolul määratu tähtsus Eesti majanduslise elu, sellega ka meie marga wäärtuse ehk ostujõu tõstmiseks ja wäljaweo wõimaluste suurenemiseks. See põhjusemõtteline seisukoht ongi juba kaunis ühemeelselt omaks wõetud, kahjuks pole aga sellel ühtmeel selneni reaalseid tagajärgi.

Sellewastu on aga kapitaali wäljawedu, wäärtustes ja wäliswaluutas, kaunis suur olnud. Suurel määral sünnib see endiste mõisaomanikkude poolt, kellele hulgast praegu paljud kas wabatahtliselt ehk walituse surwel wäljamaale on jäänud wõi sinna elama asunud. Kuna nende warandused Eestis, on ju loomulik, et neid likwideeritakse, majad, sisseseaded, wäärtused jne. wäliswaluuta eest äramüüakse, ning et saadud waluuta siis maalt kaob, on awalik saladus. Täna wu suwel oli aga kapitaali wäljawedu iseäranis elaw, peaaesjalikult ajakirjanduses ühemeelselt hääkskiidetud wäljamaalaste wäljasaatmise tõttu. Üleüldse olewat wäljasaadetuid 200 — 300 perekonda. Nende waranduslise seisukorra üle teateid kogudes tõendati teadwalt poolt, et ühel perekonnal olnud warandust umbes 20 miljoni Eesti marka, ühel — 6 — 8 miljoni, 1¹/₂ perekonnal — 2 miljoni, 12 perekonnal — 1¹/₂ miljoni. Kui ülejäänud perekondade warandust, milledest teateid ei ole, ainult saja kuni kahesaja tuhande peale hinnata (ainult korteri sisseseade wäärtus!), siis saame kogusumma umbes 100 000 000 Eesti marka, missuguse summa eest wäliswaluutat ning wäärtasju ainult wiimase suwe jooksul wälja on weetud. Wõi arwatakse tõesti, et ametlikult maksew wäljaweo keeld seda ära hoida on suutnud?!

Kõike kokku wõttes peab tunnistama, et n. n. waba kurs seda meie margale nii kurba teed täie õigusega on käinud, erapooletu manomeetri näitajana äratähendades seda pinewust, mis meie rahaturul maksew. Kas aitab manomeetri seismapanek meid aurukatla lõhkemise eest hoida? Asjatad on sellepärast kõik surwed waba kursi wastu, selle wõltsimine „ametliku“ kursi näol ja enese uinutamine hääde lootustega, et meie marga seisukord iseenesest paranema hakkab. Hädaohule peab selgelt silma waatama ja pääd mitte jaanalinnu kombel liiwa sisse peitma: meie kurs on praegu püsiw, kuid ta hakkab warsti uuesti langema, kui meie oma rahatrükkimist ei jäta.

Kursi langemine ei tohi aga edasi kesta. Weel aasta endist käiku ja meie oleme majandusliselt järjesteks muutunud ega toibu enam nii pea. Rahamasin peab seisma jääma — saagu meie lõöksõnaks, kuigi sellele meie äärmist pingutust tarwis oleks.

Rahamärkide wahekord kullaga — nagu ta meil on Wenemaalt saadud kullaga, mis alal —, mis ühtlasi meie raha tegelikule kursile wastab, peaks kindlaks määratama ja uue kullal põhjenuwa rahaüksuse alusel riigi sissetulekute ja wäljaminekute eelarwe kokkuseatama: siis ei kordu enam, et maksude maksmise ajal rahawäärtus hoopis teine, kui määramisel, mis praegu riigi puudujäägi peapõhjus. Ühe ehk ka paari aasta wäiksem puudujääk ei oleks tähtis, sellest saaks ka muidu üle, ilma et oleks tarwis uue rahatrükkimisega terwet süsteemi libisema sundida. Selle juures ei tohiks unustada praktilist majanduspoliitikat, mis meie kursi lõpulist stabiliseerimist wõimaldab: riigi eelarwe tasakaalu wiia; kodumaa tööstust ja põllumajandust igasugu abinõudega toetada; sissewedada tarwilikka aineid wäljaweo kohaselt; wäljamaa kapitalid rakkesse panna meie majanduslises ülesehitamise töös ja neid mitte heidutada otsekohese suure kasusaamise nõuetega; lõpetada mõttetud poliitilised — isamaalikud surwed, mis meie maa weel kapitaliwaesemaks teewad, kui ta on; krediidi tarwidust rahuldada panga deposiit-operatsioonide edendamisega.

Kuid — minu otsekohene ülesanne jõuab lõpule, kuna ülesloetud majanduspoliitilised probleemid igaüks kõige laiemat käsitust nõuaks. Kuna need küsimused ja ülesanded kõige elulisema tähtsusega, nende täitmise kaunis laialdiste ringkondade poolt ka päewakorra le wõetud, siis loodan, et nende üle lähemal ajal üksikasjalisemalt sõna wõetakse ja nendele, senini kahjuks enam vähem udustele ja paljudele selgusetu tarwilikkusega ülesannetele kindlajoonelisi ja reaalseid lahenduswiise leitakse.

L. S.

Kursiliikumised maailma börsedel jaanuarist—oktoobrini 1920.

B. Spreckelsen.

D o l l a r.

Sõda on P. Ameerika Ühisriigid maailmas walitsewaks jõuks ja dollari standart — (põhi) waluutaks teinud. Kuna Euroopa wõlg ikka suureneb, on kõik ta waluutaüksused alla pariteeti, s. o. rahuaegse wäärtuse, missuguse seisukoha ainult dollar alal on hoidnud.

Sarnase dollari kursi püsiwuse peapõhjus on kõigepealt Euroopa wõlg Ameerikale: ainult sõja ajal on Ühisriigid liitlastele 9.659.835.000 dollari laenanud, missugusest summast nüüd, peale rahutegemise, juba kaugelt ülemintud on.

Teiseks peab seda tähelepanema, et Ameerika tööstus, wastandina Euroopa tööstusele, sõja läbi mitte kannatanud pole, waid hiiglasuuri sõjakasusid lõiganud, mille tõttu suurem osa Euroopa kullast Ameerikasse on rännanud.

Kõige tähtsam aga, mis pealegi dollari järjekindlat ja ikka edasi kestwat tõusu tekitab, on asjaolu, et Ameerika mitmesuguste wäljaweo kaupade üle walitseb, ilma milleta Euroopa läbi ei saa, nagu: puuwill, nisu, süsi jne.

Kõigeparemat ülewaadet dollari kursi liikumise üle annab selle wõrdlemine inglise ja skandinawia waluutaga;

Kuupäew	Naelsterling	Dollar	Dollar
1920 a.	New-Yorgis	Stockholmis	Kopenhagenis
8. jaanuar	3.74	4.76	5.27
6. weebruar	3.29	5.42	6.90
6. märts	3.63	5.27	6.38
3. april	3.98	4.72	5.53
8. mai	3.86	4.73	5.90
5. juuni	3.91	4.66	5.90
2. juuli	3.95	4.56	6.08
7. august	3.61	4.82	6.46
4. september	3.57	4.97	6.97
2. oktoober	3.47	5.01	7.17

Sellest ülewaatest on näha, et dollari kurs wiimase aasta jooksul kaks korda kõrgele on tõusnud; esimene kord weebruaris, teine kord augustist kuni wiimaste kuudeni, kusjuures praegune tõusmine senini nähtawasti weel mitte lõppenud pole.

Tõus weebruaris tuleb peaasjalikult suurtest kaupade tellimistest Ameerikast, kui ka suurest dollari ning kulla nõudmisest, mida Inglismaal märtsil — aprillil tarwis oli sõjawõlgade osaliseks tasumiseks. Weebruaris tõusis dollar sedawõrd et paljud kontinentide wahelised kaubalepingud tühjakstunnistada tulid, sest kursi tõus muutis ka kaubad liig kalliks; selleläbi seati ka tasakaal kursides ruttu jälle jalule.

Hoopis teine pilt awaneb meile läinud sügise tõusus, mida nisu ja puuwilla lõikus wäljakutsus. Ostjad on siin omale dollarisi juba juulil muretsema hakanud, mille tõttu tõus aeglane on. Kuna weebruari tõus eneses ühtlasi paranemise idusid peitis ja tellimiste annuleerimiste ning wähenemiste tõttu kurs automaatselt reguleeritud sai, paistab nüüd kaubanälg weel nii suur olema, et dollari langemist vähemalt esialgu mitte tunda ei ole.

B. Naelsterling.

Teatawat ülewaadet inglise naelsterlingi liikumise üle andis juba ta wõrdlus dollariga, kuigi dollari eriline kõikumine seda ülewaadet tumestas.

Korrektiivina tähendame selletõttu naelsterlingi kursi, noteeritud Stockholmi börsel:

2. jaanuar	6. weebruar	6. märts	3. aprill
17.60	18.20	18.30	18.10
1. mai	5. juuni	2. juuli	7. august
18.—	18.20	17.95	17.62
	4. september	2. oktoober	
	17.73	17.50.	

Naelsterlingi kursi arenemine läinud aasta weebruaril pakub huwitawat pilti sellest, kui suur wahe kursides üksikutel börsedel on. Kuna naelsterling Londonis 6. weebruaril 3.30 dollarit maksis, New-Yorgis 3.29, ning Liverpool'is koguni 3.20, wõis ta eest selsamal päewal Stockholmis 3.35 ja Kopenhagenis 3.25 dollarit saada. Need kaootilised naelsterlingi kõikumised kõikidel börsedel tekitati osalt Inglise walitsuse suurte dollarite ostudega (sõjawõlgade maksmiseks), kõige rohkem aga inglise puuwillawabrikantide puuwilla ostude läbi, kes, paanilises hirmus dollari tõuswa tendentsi pärast, iga hinna eest neid puuwilla eest maksmiseks kokkuostsid. Liverpoolis tõusis selletõttu dollari kurs sedawõrd, et ta erateadete järele kuni Dollr 3. — naelsterlingi eest tõusis ja juba tooresainete Ameerikasse tagasimüükisid tekitas.

Märtsil — aprillil paranes aga inglise kurs üllatawalt ruttu, iseäranis dollari wastu. Kõrge dollarikurs mõjus tugewasti inglise wäljawa elustamiseks mille järele ta automaatselt langes.

Kõrge inglise kursiseis kestis umbes kuni juunini, kus wahepeal lahti puhkenud ilma-kaubanduse kriis oma warju ka Inglismaa peale heitma hakkas. Walitsew ülespekulatsioon iseäranis puuwilla-, laewaehitus-, masina-, automobili- ja jalanõude-tööstuses, leidis warsti omale wäljendust pikaldases, aga kestwas inglise kursi langemises, mis iseäranis rootsi kroonidega wõrreldes silma puutub ja kõige kõrgemast läinud aasta kursist — 18.50 — arwates 5,4%-ni septembri lõpul ulatab.

Nii kui ülemal tähendud, mõjus kõrge dollarikurs hästi inglise wäljawa ja tööstuse peale, missugune asjaolu nüüd aga, wiimaste teadete põhjal, puuduma näib ja inglise wabrikandid, eiriti puuwilla wabrikandid, näiwad sunnitud olema tooresainete sisseostu esialgu weel jätkama. Kuna need wabrikandid tooresaineid 1919 a. sügisel kursiga Naelstrl. 1 = Dollar 4.16 maksid, omi saadusid aga kursiga Naelstrl. 1 = Dollar 3.30 kalkuleerides müüsid, siis peawad nad seega nüüd tooresaineid 20% kallimalt ostma, mis nende wõistlemist teiste ilmatöösturitega raskeks, kui mitte wõimatuks teeb.

Kursiliikumisi tulewiku jaoks ette ütelda on praegu siiski wõimata, ehk küll kõik tundemärgid näitawad, et depression inglise äri-

elus weel mõni aeg edasikestma saab, mis omakord mõju kursi arenemise peale awaldamata jätta ei saa.

Pangakriis.

R. Paabo.

Mitmesuguste kriiside kõrwal, millega meil tegemist, on weel feltfinud pangakriis. Pantadesse ei tooda raha hoiule, tähtajalise arwele pea sugugi, jookswale — wäga wähe. Wanad hoiusummad ja pankade omad kapitalid, neid ei ole mitte nii palju tagasi nõutud, kui nad oma wääratuses on kaotanud. Endise kuldrubla asemel on astunud pabermark, mille wääratus 100—200 korda wähem. See ei ole mitte ainult nii, et pangad õigustatud on hoiusummasid ja osamaksusid, mis omal ajal rubla des fisse makstud, nüüd markades tagasi maksta, waid pantabel, pääle mõnede wäheste eronbire, puudub ka aktiwa, mis lubaks passiwat kõrgemalt hinnata. Oma osakapitalisid ja hoiusummasid klientidele wälja laenates on nad järt järgult, aastastalt tasumisel ifka wäheha ja wäheha wääratufe tagasi saanud, kunni praeguse seisukorran on jõudnud.

Selle kohta, missugused laastawad tagajärjed wiimasel kuuel aastal pankade peale on olnud, toome Rahaministeeriumi andmete põhjal wäitufe näitufe. 1. juulil 1920. aastal oli Tallinna pankade (hulka orwatud Eesti Pant ja laenu ja hoiu assad, wäljaarnatud wisaaja kreditaatufed) äri seis kokku Mrk. 800.000.000.— hoiusummasid oli neil wastu wõetud kokku Mrk. 150.000.000.— ja laenusid wälja antud Mrk. 120.000.000.— (õbit arwud ümmarguselt). 31. detsembril 1914. aastal oli Tallinna Wastastiku Krediit-ühisuse (nüüd Tallinna Krediit-panga) äri seis Rbl. 5.467.900.—, hoiusummasid oli tal wastu wõetud Rbl. 3.915.870.—, laenusid wälja antud Rbl. 3.678.700.—, G. Scheeli ja Ko. pangakontoril oli äri seis Rbl. 7.305.900.—, hoiusummasid oli wastu wõetud Rbl. 4.206.600.— ja laenusid wälja antud Rbl. 5.859.100.—. 1 kuldrubla maksis 1. juulil 1920. a. umbes sada marka. Kui praegusid arwusid endise kuldrubla peale üle wiia, siis näeme, et kõigi Tallinna pankade äri seis 1. juulil 1920. a. ei olnud realselt palju kõrgem, kui Tallinna Wastastiku Krediit-ühisuse ja G. Scheeli ja Ko. pangakontori äri seis 31. detsembril 1914. aastal üffitult, mil need pealegi ilma sõja eimese poolaasta ärewuse tõttu õige alanenud olid. Panga tegewust ifeloomustawad dieti kõige paremini wastu wõetud hoiusummad ja wälja antud laenud. Kui meie neid wõrdleme, siis leiame, et kõigi Tallinna pankade hoiusummad ja laenud kuldrubla des arwatult praegu wäitsemad on,

kui mastavab summas nimetatud kahe panga äri seisukese 1914 aastal. Tähendab, kõigi Tallinna pankade najandusline tähtsus kokku on praegusel ajal väiksem, kui Tallinna Wastaskriku Krediitühikuse wõi G. Scheeli ja Ko. pangafontori oma ühikult enne sõda. Teiste sõnadega, sama ülesande jaoks rahwamajanduses, mida täitsid enne sõda wiimased pangad ühikult, on nüüd olemas paarkümmend panku. Misjulgune raistamine rahwamajanduslikes mõttes: paarkümmend. korda rohkem ruumi, walgust, tütet, tööhõudu jne. kulutatakse sama asja peale. Wahkorda praeguse aja kaksit muudab ainult asjaolu, et rahwamajandus ise ka tuntawalt kokku on kuivanud ja et mõnede pankade äri seisud wähemad on näidatud, kui nad tõepoolest on: liikumata warandused ei ole ümber hinnatud.

Kuidas see on mõimalik, et pangad mitukümmend korda wähenenud tegemise juures iflagi suudawad oma kulusid, mis realselt pea samasugused on, kui enne sõda (arwutiselt on nad muudugi mõnikümmend korda suuremad), katta? Dige lihtsalt: enne sõda wõtsid pangad oma wõhetalituse eest kapitali mahutajate ja kapitali tarwitajate wahel $1\frac{1}{2}$ —3% (nii suur oli umbes hoiusummade eest maksetawate ja laenu de eest nõuetawate protsentide wahel). Nüüd wõtawad pangad oma wõhetalituse eest harilikult protsendi ja komisjoni tasu kujul kokku keskmiselt üle 10 protsi. Hoiusummade eest maksid pangad pea samu protsenta, kui enne sõda (tähtajaliste hoiusummade pealt kuni 5 protsi., jookswate pealt kuni 3 protsi.). Nüüd on protsenta Tallinnas kõrgendatud, tähtajaliste hoiusummade pealt kuni 7 protsendini, jookswate peal kuni 5 protsendini.

Wagu algusel juba tähendatud, pankade päähüda peitub selles, et raha hoiule ei tooda. Meie pangad on sõja- ja revolutsiooni ajal kõiki oma kohuseid klientide, liikmete ja osanike wastu üleüldiselt anjalt ja korralikult täitnud. Mitte ükski kohaline pank ei ole pankrotti jäänud ega oma wõlausaldajate nõudeid seaduslikkudes piirides täitmata jätanud. Sellest külselt ei ole kuulda, et meie pankadele wõiks midagi ette hita. Küll on aga inimestel pankadega halbu kogemusi olnud põhjustel, mis pankade eneste häält wõi kurjast tahtmisest ei olene. Need, kes oma raha hoiule olid pannud Wene riigi hoiutaskadesse wõi Wene pankade kohalikkudesse osakondadesse, ei saa nüüd seda enam kätte. Sparbusti ja õnnetusi, mis on olnud mõnede pankade pärast, pandakse üleüldise pankade süüks. Need, kes omal ajal raha hoiule on pannud Wene kuldrubladest, saawad seda tagasi nüüd kõige paremal juhutumisel pabermarkades poolteisekordselt. Siin on tegemist sõja ja revolutsiooniga ega sepa, mille pärast jällegi pankasid jünutakse, unustades, et weel suuremat kahju on saanud need, kes oma Wene duuma ja kerenskirahastid kojus alal on hoidnud, wõi kes oma raha Wene wäärtpaberitesse on mahutanud. Kui on pangad milleski süüdi, siis wõib olla ainult selles, et nad liig kasi on

wõtnud, makstes kapitali omanikkudele endist protsenti ja nõudes kapitali tarwitajatele ise mitukorda kõrgemat. Wõib olla weel selles, et nad raha wõhesusel ja suurtel kuludel teenimise otstarbel mõnikord raha rohkem wälja on laenanud, kui õige pangapoliitika lubab, mille tagajärjeks on olnud, et nad iga kord hoiusummastid täpipealt õigel ajal wälja maksta ei ole suutnud.

Kuidas lahenbada pangakriisi? Kirjutatakse ajalehes, et pangad olla hädas rahamärkide puudusest. Järjekuldselt peaks riigi kassatahhi suuremal arwul juure trükkima, neid Eesti Pangale hoiule andma, kes need omakord teistele pankadele edasi laenaks ja nii pankade rahumärkide puuduse kaotaks. Kas tõesti kaotaks? Need, kes tõendawad (päris tõsiselt), et meil rahamärkide puudus walitsewat, seletawad: kui praegust paberraha kuldrubladestse ümber arwata, siis saame wäljeseama summa, kui meie rahwa keskel enne sõda Wene raha liikumas oli; enne sõda oli maal igal peremehel, kui ta kodus: wälja läts, vähemalt 100 rubla taskus, nüüd peaks 15.—20.000.— marta olema, ei ole aga mitte; iga üks tunneb, et tal praegu raha vähem taskus on, kui hädaliseks ostuks tarwis läheb. Nende seletus ei põhjene õigel alusel. Meil on praegu aineid, mille wahetuseks raha tarmitatakse, mitu korda vähem, kui enne sõda. Sellepärast ei tarwitse meil ka rahasi (mõeldud on niisugust raha, mis kullast wõi mis oma kullawäärituse alal hoidnud) nii palju liikumas olla, kui enne sõda oli. Mitte rahamärkide puudus ei ole meil waid töösasutuste (kapitali) puudus; töösasutuste hinnad on ka kullas arwatult tõusnud, mispärast meil raha ostudeks kunagi nii palju ei jattu, kui enne sõda seda jattus. Trükkimise paberraha juure ja jääks ainetest hulk endiseks, siis tõuseks ainetest hind ja me tunneme sama rahamärkide puudust kui enegi. Mitte rahamärkide puudusega ei ole meil tegemist, waid rahamärkide üleliigsusega. Wäheneb peab wäljaantud mar'ade arw ja suureneb nende wäärtus.

Peab tähendama, et pankadel enestel kahjuts õige wähe abinõusid on olemas pangakriisi lahenbamiseks. Umbusaldust pankade wastu endiste Wene pankade pärast wõib kaotada ainult a e g. Eesti marga kursi tõstmise ei olene sugugi, wõi oleneb kõige vähemal määral pankadest. Teine elutuleks pankadesse, kui Eesti marga kurs tõusma hakkaks. Nüüd ei ole inimestel himu raha pankadesse hoiule wiia, sest sõja algusest pääl juba on raha wäärtus selle tagajärgemisel pangast alati vähem olnud, kui sinna wiimisel. Himu on nüüd inimestel raha pankadest laenata, selle eest midag osta, ostetud asja mõne aja pärast ära müüa kasi juures tagajärg on, et laenu suudab ilusti ära tasuda ja raha jääb weel üks, kaks wõi rohkem korda üle, selle järele kui kauaks laen oli saadud. Tõuseb Eesti mark wõi jääb ta vähemalt püsima,

fiis ei saa enam sularahaga nii kergesti spekulereida, inimestel kaob mõte sularaha hoida ja ainelisi tagawarasi muretseba, ärkab himu jälle raha panta koguda, mis ei ole fiis enam ainult arwuliseks kogumiseks ja sisuliseks raiskamiseks, nagu waluuta langemise ajajärgul.

Pantade oma mõimuses on hoiusummasid katkuda suurenud hoiu protsendi tõstmise tõttu. Kõrge hoiu protsent ei ole rahwamajanduse seisukohast ideaalne, kuid praegustel olukorradel võib seda ühiseluliselt õiglasemaks nähtuseks pidada, kui madalat hoiu protsenti. Kes meie pantade hoiu- ja laenusummasid tunneb, teab, et hoiule toojad (isearanis tähtajalisel) lehwematest kistidest pärit, kui laenu saajad. Laenu saajad teenivad ise raha päält sajad protsendid, maksavad pantadele kümneid protsendid, wiimased omakord hoiuletoojatele mõned protsendid. Hoiu protsenti peab tõstma juba sellel lihtsal majanduslikel põhjusel: kapitalidest (realsetest mitte nimelistest) on puudu, nõudmine nende järele on suurem, kui pakkumine, järjekult, kui tahetakse kapitali saada siis peab nende eest rohkem maksma. Sellele tuleb juure teine põhjus, mis maksab on nii laenu kui Eesti marga kurs kindlalt püsima ei ole jäänud: hoiuletoojad riskerivad, et marga kurs võib langeda ja nemad tähtsajal vähema väärtuse pangast tagasi saavad. Selle riisiko eest tahavad nad protsenti juure saada ja seda peab neile maksma. Niisugusel määral just ühel või teisel põhjusel protsenti tuleb tõrgendada, seda ei saa siin kindlaks teha, sest hoiu protsent peab ajo ja koha järele mõõdetud olema. Ei või rõhutamata jätta ainult tähtsust, mis oleks hoiusummade kaswamisel rahwa majandusele ja riigirahandusele. Nüüd kaswab meie paberraha hull muu seas sellepärast, et Eesti Pangale ja selle kuulu teistele pantadele „rahamärkide“ tarwis läheb. Kuna lugu ümberpöörduks peaks olema: pangad peaksid raha rahwa käest wälja tõmbama ja „rahamärkide“ riigile laenama. Hoiusummade tõus pantades aitaks Eesti marga kursi tõstmisele kaasa. Hoiu protsendi tõstmine ei tarwitses tingimata seotud olla laenu protsendi tõstmisega. Praegu wõtawad pangad nii kõrget waheprotsenti sellepärast, et raha läbiläik on wäikene. Tõusewad hoiusummad, tõuseb tulu. Kulud ei tõuse, sest praeguste tööjõudude ja ainetega suudaks iga pant mitukümmend korda suuremat läbiläiku walhada. Meie pantadele ei saa tehti mitte etteheidet teemata jätta, et nad liig kangekaelselt eeldaja aegsetest hoiu protsentidest kinni on pidanud, kuna wäljamaal ka neis maades, kus kapitali nii hirmsalt ei ole häwitatud, kui meil, pangad hoiusummade eest maksawat protsenti ammu juba on tõstnud.

Inglise puuturu ülewaade.

Nagu meie Inglis ajalehest „The Timber Trades Journal“ näeme, on puuturg Inglismaal praegu launis wainne.

Harilikult tehti sel ajal juba lepinguid suurte operatsioonide peale, aga nüüd hoiawad endid tõsise lepingu tegemisest tagasi. Põhjuseks selleks on auudugi üleüldine lauwade hindade langemine, mille mõju all ka puude hinnad turtawalt alanenud on, nii et mida kauemat aega ülesostimisega wiivitakse, seda kasulikumalt suudetakse kaupa omandada. Mitmed importöörid, ettenähes, et hinnad langewad, lõpetasiwad ajutiselt oma äritegevust.

Kuid ühiselt awaldakse arwamist, et jarnane seisukord laenu kasta ei wõi. Pea lõpeb kaup laududes ja selle tõttu saab wististi nõudmine elawmaks. Niisugust pööret võib uue aasta tulekuga loota.

Rootsimaal patutakse 3×11 sorteerimata männa laudu hinnaga 51 naelsterl. ja 52 naelsterl. 3×9 hinnaga 45 naelsterl. 7 ja 8 tolliliste latide hind on seal 35 naelsterl. 2×4 maksab 34 naelsterl. cif London. Kuid rootslased nõuawad hinde, mida tegelikult mõimata on saada ja mida neile kui üleüldise maksetakse, fiis mitte enne tulewa kewabet.

Rootsimaal saab raske olema oma kõrgeid hinde ülewal pidada, sest kui pakkujaid rohkem saab olema, kui nõudjaid kõrge hinna eest, fiis on loomulik et hinnad alataja langewad.

Soomest võib saada 3×9 hinnaga 42 naelsterl. kuni 43 naelsterl.; 3×7 hinnaga 32 naelsterl. 10 sh. ja 2×4 hinnaga 32 naelsterl.

Soomes on müüjad üleüldise wäga ettewaatlikud. Suurem jägu nendest nõuab juba lepingu tegemise juures kas maksu sula rahast ehk ühe osa arwe kalmist. Soomlased alandawad oma hinde iga näbalaga. Põhjuseks selleks on see fakt, et Soomes nõudmine sula raha järele iga päewaga tõuseb ja teiseks, et Soome börs praegune seisukord niisugune on, et eksportööridele see kasulikum on praegu maksu naelsterlingites saada. Sest saadik, kui Soome walitsus börsi ametlikult kitsendused arwalaotas, muutis kurs Soomemaale vähem kasulikuma ja kõigub lähe wiimase näbala jooksul 160 ja 170 Soome marga wahel naelsterlingi eest *). Isegi mõned esimese klassi eksportöörid pakkuwad Soomemaal kaupa sula raha ette odawama hinnaga, mitte selle pärast et neil raha waja on, waid põhjuseks on, et nad niisugusel wiisil head kasu saawad.

Mõimata on praegu ettenäha, misugune saab Soomes kurs tulewal aastal olema, kuid igatahes võib arwata, et Soome mark saab senises wäärtuses püsima ja ostjad peakiwad endid nüüd ettewaatuse pärast Soome rahaga warustama.

Kuuse puu turg on wainne: Manche?teris ja Liverpools on laududes kuni 30.000 standarti, millel wäärtus kuni 1.000.000 n.sterl. ulatab. Et ka puuwilla turg wainne on, fiis on ka kastitegijad, kes kuuse puu kõige suuremad tarwitajad, tellimistega tagasihoidlikud. Kuid mitmed importöörid on

*) Wiimasel ajal on Soome marga seisukord muutunud ja kurs paranenud. Zoietus.

selles arvamises, et aasta pöörega ka siin seisulord muutub.

Pööranda laudu nõutakse wähe ja kaup, mis fissetuleb, paigutakse labudesse.

Kuuse puu järele praegu peaaegu nõudmist ei ole ja leidub wäga wähe ostjaid, kes fissetulewaid faaketusi endale soowitawad.

3fegi harilikult nõutud suurust 3×11 mõib praegu mitu naela sterlingit alla endise hinna saada.

Spetsiaal sortide järele on alati suur tarwidus ja kui eksportöörid äri soowivad teha, peawad ne-mad ostjatele spetsifikatsioonid nõudma. Eesti puu-kaupa, mida ei soowita, tuuakse turule liiga palju, kuna teigest küljest puudus on spetsiaal sortidest.

Praegusel ajal tuleb hindade määramise juures tingimata juurde lisada „Ostja spetsifikatsioon“ ehk „Müüja spetsifikatsioon“.

Seda wahet teha on üliwäga tähtis. Wanal ajal määras kõige pealt eksportöör oma hinna ja kui ostja selle hinna wastuwõttis, leppisidwad nemad ka pärast sortide küsimusest kokku. Müüjad saiwad niisugusel wiisil mõnest kaubast, millest neil liiga suur tagawara olemas oli, kergesti lahti ja ostja tuli selles mõttes müüjale wastu, oletades, et pakutud kauba hulgas ka niisugust sorti leidus, mida tema eesikätt tarwitas. Kuid nüüd on turg täiesti teistsugune. Ostja teatab kindlasti, mida tema tarwitab, ja eune kui tema kindel ei ole, et temale niisugust kaupa muretssetakse, ei alga ta ka miagi u-guseid läbirääkimisi. Kui ostjal võimalus on nii-

guseid mõttusid saada, millest temal puudus ja mida eesikätt nõutakse, on tema nõus kõige pare-moib hinde maksma, teigest küljest on aga eksportööre sunnitud, kui tema oma ülejäänud kaupa soowib ära müüa, seda odawama hinnaga äraandma.

Üleüldse on nõudmine paremate sortide ning hästi wäljatöötatud puumaterjaali järele alati suur ja niisuguse kauba eest maksetakse kõrgeid hinde.

Enne kunagi ei tehtud nii suurt wahet kõrge wäärtnuslike ja alama sortide wahel, kui praegu, ja esimise klassi puukaupa on igatahes kergem müüa, kui halwemat, waatamata selle peale, et tema hinna wahel kaunis filmatorlaw on.

Küsimuse peale, kas on praegu Londonis turg puukaubaga warustatud, wastab Inglise leht: Peab üttema, seda on seal kaunis palju, kuid suurem jagu sellest on Balti maalt fisseteetud wilets kaup“.

Kõie ülewalolewat kokku wõttes, peab meie metsa eksportööridele kõige suuremat ettewaatust soowitama ja neile südame peale panema ruuma-terjaali wäljatöötamist kõige piinlikuma hoolega korraldada. Muibu laastakse meie maa metsad paljaks ilma et nende eest täies wäärtnuses maksu saadakse.

Olets tingimata soowitaw, et meie suuremad metsaärid ühiselt asja harutaksiwad ja abindusid leiaksiwad, mis meie maa fissetulekut metsa wälja-weost suurendaksiwad ja meie puumaterjaali reno-meed jälle tõstaksiwad.

E. I.

T ö ö s t u s .

Meie tähtsamad tooresained.

Põlewõli. Kindlamalt läbiuuritud piirkond Põhwi-Ratwere, pind 80×10 □ wersta, annab wälja $1\frac{1}{2}$ miljardi tonni ümber.

Aastane saadus 1919 a. 576 000 pd., 1920 a. esimisel poolel 1.590.000 pd. Ümbertöötatult annab wälja õlisid 20 — 30 prots., Gaasi — 14,4 — 25,2 prots. Ümbertöötamata tarwitakse kütteinena weburitel, laemakataldes jne. (1 kg. annab 3,88 kg. auru) tiemendi tööstuses (pulbrino), Kütewäärtus hinnatakse üleüldiselt 3500—5000 kal. peale, tuha sisaldus 25—51 prots.

Turwas. Rabade pind 4693,6 □ km. 1919 a. jooksul walmistatud 30.000 lb. metr., 1920 a. — 300.000 lb. met. ümber. Tarmis lähets, — kui kütte materjalina aiuult turwast tarwitataks, 4.000.000 kub. met. Kütewäärtus 3500 — 5000 kal, tuha sisaldus 0,64 — 12 prots.

Puu. Meisa on 770.000 tiinu. Aastane saadus umbes 300.000 kub. sülba, sellest 300.000 kub. sülba tarbe-, ja 100.000 kub. sülba kütewõid. Tööstuse aastane tarwidus: puutööstus 16,625 kub. s., tuletiku wabr. 560 kub. s., paberi tööstus

47,200 kub. s. (sellest Walbhof — 36.000 pd.) Raubtee ja Posti-telegr. asutused tarwitawad 3860 kub. s.; ehitused — 45.000 kub. sülba; kütteks kub. s. raubteedel (nüüd) — 30 000 kub. s., wabrikute (normal) — 65 000 kub. s. elanikud — 160.000 kub. sülba. Wäljameests jatkus meil selle tarwibuse juures lähema kümne aasta jooksul a 40—50.000 kub. s. tarbepuid. Kodumaa faewestid suudawad ümbertöötada umbes 25.000 kub. s. aastaks.

Lina ja linaseemne: Kõlwipind 1919 a. — 11.151 tiinu, 1908 a. — 35.625 tiinu. Aastane saadus 1919 a. Kiu: 230.947 pd., seeme: 263.824 pd. 1908 a. Kiu: 1.263.756 pd., Seeme: 1.023.625 pd. Kodumaa wabrikud suudawad ümbertöötada. Kiusid: linatruuse wabrikud — 224 500 pd. (peale selle juuret), kõiewabrikud — 4800 pd.; seemet: õliwabrikud 125.000 pd.

Kartulid. Maas olnud 1916 a. 58 663 tiinu, 1919 a. 51.473 tiinu, 1920 a. 57.605 tiinu. Aastane saadus 1916 a. 40 000 000 pd., 1919 a. 30.000.000 pd. Kodumaa tormidus: piirituse wabrikud 1913/1914 a. 20.000 000 pd.; tärklise wabr. 1914 a. 700.000 pd., toiduks —

15.000.000 pd. Ülejääb väljaveots 5—600 000 pd. Tartlisesifaldus 18—22 protf.

Naht: Loomi 1919. a. 300.000, wafikaid 135.000. Nastane saabus umbes 75.000 looma nahka ja 75.000 wafika nahka. Kodumaa wabrikub suubawad ümberöötada 335.000 looma- ja 220.000 wafika nahka, sellega on sisseweo tarwibus 260.000 looma- ja 145.000 wafika nahka. Kodumaa fogutarwidus 400.000 wafika- ja 200.000 looma nahka.

Wii. Lomabid 1916 a. — 632.200 tütti, 1919 a. 420 000 tütti. Arwates lambalt kelmiselt aastast 3 $\frac{1}{2}$ N willa, saame 1916 aastal willu 55.320 pd., 1919 a. — 36.750 pd. Wabrikub tarwitawad 60.000 pd.

(Kaub.-Tööst. miniftr. Statist. Osat).

Inglismaa.

Hindade langemine kestab edasi. Langenud on peasjalikult kolonial ja tekstiil kaubad, kuna tarbeained, nagu liha, woi, juust, munad jne. enamwähem hinnas püsiwad. Suuri kahjusid kannawad kaupmehed engrossistid, kelle tagawarad kallimalt ostetud, kuna detail hinnad senini suuremat langenud pole. Kitsikust suurendab krediidi saamise raskused, kuna peasjalikult Inglise pank sõjalaenu protsentide maksmise tähtaja tõttu, rahaga kokkuhoidlik oli.

Tööstuse seisukorda raskendab peale üleüldiste hindade langemise weel wäljamaa wõistlejad. Nimelt wõib Saksamaa oma rahakursi odawuse tõttu mitmesugusid kaupsid üle poole odawamini müüa, kui nad

Inglismaal walmistades maksma lähewad, asjaolu, mis inglise wabrikutelt mitte üksi wäljamaa tuusid ära ei wõta, waid ka Inglise sisemaal saaduste müümise wõimatuks teeb, kuna sissewedu Inglismaale waba on olnud. Et sarnaste olude edasikestmine töösturite arwates wabrikute seismajäämist ja üleüldist tööpuudust enesega kaasa tooks, siis on arusaadawad nende nõudmised walitsuse poole kaitse saamiseks sisseweo piiramise ja kaitse tollide näol. Kuna see aga ühtlasi Inglismaa nõrkuse awaldamine oleks, — kas nad tõesti tahawad, et meie loobume omast üleilmisest wägewast kaubandusest ja muutume piiratud eraldi saarekeseks? küsib „Economist“ — siis pole walitsus senini sarnastele nõuetele mitte wastu tulnud, waid on töösturisi ergutada püüdnud wäljamaaga wõistlemise algamiseks.

Sisseweo piiramine, on siiski tegelikult juba osaliselt algamas. Saksa odawate wärwiainete sisseweo probleemi lahendades on walitsus kohaliste wärwiainete walmistajatega, kui ka tarwitajate enamusega kokkuleppides n. n. Wärwiainete määruste eelnõu parlamenti annud läbiwaatamiseks, mille järele nende sissewedu wäljamaalt ainult sellekohaste litsensidega lubatud on. Litsens komisjonis oleks eelnõu järele 11 liiget, wiis nendest wärwiainete tarwitajate, kolm — walmistajate poolt, kuna ülejäänud kolm liiget erapooletud on. Seega oleks waja tarwitajatel ainult ühte erapooletut kolmest oma poole wõita ja nad wõiwad oma ettepanekuid läbiwiia.

Kaubandus.

Kaupmeeste Seltside Liidu tegewusest.

Juba esimesel üleriiklisel kaupmeeste kongressil 14. ja 15. septembril 1919. a. otjustati Kaupmeeste Seltside Liidu ellu kutsuda, mis oleks kaupmeeste seltside ja organisatsioonide kelmkohaks, ühendatud jöul kaubanduse ebendajaks ja ehitaks kaupmeeste huwifid nii walitsuse asutuste kui ka seltstonna ees. Waliti seitsmeliikmeline komisjon, kes ajutist Liidu komiteed pidi ehitama, põhikirja koostajad ja registreerimisele saatma. Mainitud komisjoni waliti hrad M. Jaakson, Ed. Sarepera, M. Hakkaja, S. Orloff, D. Hinzenberg, M. Sørbe ja W. Haase. Pärast kufuti juurde hrad R. Päs ja R. Berendsen.

Liidu põhikirja registreerimine wiibis mõnesugustel tehnikatel põhjustel dige laua, ja alles 28 juunil 1920. a. sai Kaupmeeste Seltside Liidu põhikirja Tallinna-Haapsalu Rahutogu poolt seaduslikult registreeritud. Muulugi mõista ei saanud Liit enne

oma põhikirja registreerimist eluõimfat tegewust awaldada, kuid ajutise Komitee poolt anti 1919. a. lõpul juba siiski Wabariigi Walitsuse kaks märkekirja, — üks mis l. Üleriiklise kaupmeeste kongressi soowifid ja otjusid sifaldas, ja teine, milles Walitsuse tähelepanu diglufeta olukorra peale juhiti, mis äride puhtakasumafu wõtmise juures awalitaks tulnud.

Peale põhikirja registreerimise afus Liidu ajutine Komitee ühes Wörse Komiteega ll. Üleriiklise kaupmeeste kongressi elitööde korraldamisele. ll. Üleriikline Kaupmeeste kongress peeti 14., 15. ja 16. augustil Tallinnas Wörse saalis. See kongress, oga nimelt 15. augustil 1920. a. jäigi tegelikuks Liidu awamispäewaks, sest sel päewal peeti esimene üleüldine Liidu koosolek ära ja waliti Liidu juhatus. Liidu liikmeteks astusid 13 kaupmeeste selti ja ühifust, kuna hiljem Tallinna Eesti kaupmeeste Selt, mis peasjalikult näitkaupmeestest ja turupoodnikudest koos seisab, Liidust loobus. Juhatusesse wa

waliti: hrab Joh. Pitta (wanem) Ed. Saarevere, Joh. Lepo, Jul. Lill, D. Hinzberg, H. Bell ja R. Landsberg. Suhatas jagas oma wahel ametid järgmiselt: Esimehels hra Joh. Pitta, — abiesimehels — hra Ed. Saarepera, kassahoibjaks hra J. h. Lepo, abiks hra Landsberg, — ilmaametita eesfeisuse liitmeteks; hrab. J. Lill, D. Hinzberg ja H. Bell. — Sekretäriks palgati wäljaspool eesfeisust hra. R. Berendsen.

Liidu esimehels ülesandeks jäi II. aleriitlise kaupmeeste kongressi otjaste elluwuimine ja kongressi soowide ettefandmine Wabariigi Walitsusele. Selle ülesande täidesaatmises pööras Kaupmeeste Seltfide Liit 31. augustil 1920. aastal pikema märgukirjaga Wabariigi Walitsuse poole, milles paluti järgmisi korraldusi meie majanduslises elus ette wötta:

- 1) Maksawat litsentside süsteemi muuta;
- 2) riigi huwide kohaselt rewideerimisele wötta, kas riikline kaubamaja, mis riigi poolt oma põhikapitali saab, paremaid tagajärke anda wõib, kui see kaubandus, mida Kaubandus-tööstus ministrium oma ametnikude kaudu senini ajanud on;
- 3) wäliswaluuta kontrolli süsteemi muuta;
- 4) kaubandus-tööstuse koda peatselt ellu kutsuda;
- 5) endiste gildebe warandusi kaubandus-tööstuse edendamise suhtes ärakasutada;
- 6) kodumaa tööstuse edendamiseks, mis elulaliduse tõusmise wastu wõitlemises üks peabindu on, kõige soodsamad eeltingimised luua ja töowiljatule tööstumiseks abindusid otjida;
- 7) eraforraline komisjon, mis asutatud hangeldamise ja liiakasu wõtmise wastu wõitlemiseks, kui asutus, mis tema peale pandub lootusid pole täitnud, ärakasutada;
- 8) autoriteetlikku seletust anda, kui palju kasu profenta kaupmehed müüdama kauba pealt tohiwad wötta, ilma et seda „liiaiks kasuks“ tuleks arwata;
- 9) äriliste ja ühistegeliste osutuste wahelkorda walitsuse asutuste ees ühtlustada;
- 10) ärise puhtakasu-mõlgu süsteemi rewideerida.

1. septembril I. a. esines Kaupmeeste Seltfide Liidu Suhatas Kaubandus-tööstuse ministriile eriti märgukirjaga eraforralise komisjoni („tribunali“) kaotamise asjus, arandidotes, kudas see asutus diguslufeta alustel töötab.

14. septembril I. a. andis Kaupmeeste Seltfide Liidu Suhatas Kaubandus-tööstuse ministriile märgukirja tolliataides ja ladudes seiswate kaupade asjus.

24. septembril I. a. anti märgukiri Töö- ja Hoolekante ministriile endiste gildebe waranduste asjus.

27. oktoobril I. a. anti pikem märgukiri Kaubandus-tööstuse koda ellu kutsumise kiirendamiseks, ja

29. oktoobril märgukiri Kaubandus-tööstuse ministriile esimese järgu tarbeainete wabakaubanduse asjus ja litsentside kaotamise kohta nende ainete sissemee juures.

Da neist märgukirjadest on Walitsuse poolt tähelepanemata jäänud, osa on aga täitmist leidnud, nagu n. n. „tribunali“ ärakotamine, litsentside süsteemi muutmine jne.

Peale selle on Liidu juhutuse esitaja osawõtnud kõitidest komisjoni istumisest, mis ärapeetud kaupade wabaks lastmise, äriteenijate palkade normeerimise ja Eesti messe asjus. Uue tollitariifi kokuseadmisel ei kutsutud Liidu esitajaid kaastöötamisele.

Ühel ajal Walitsuse asutustega läbitäies ja komisjonides töötades tegi Liit orgeniseerimise tööd oma liitmete ja teiste kaupmeeste seltfide keskel. Uutest kaupmeeste seltfidest, mis asumis, oleks nimetada Narwa, Tapa ja Kuresaare kaupmeeste seltfid. Liidu liitmeteks on astunud weel Wõru ja Wiljandi kaupmeeste ühised. Praegu on Liidul 15 täisdigusalisku liiget-seltfi ja 6 toetajat liiget.

Walmistöötatud on Liidul äriteenijate abiandmise kapitali põhikiri, mis Liidu järgmisel üleüldisel koosolekul wastuwõtmiseks ettepanakse; wäljatöötamisel on kaupmeeste aakohtu põhikiri (wiimane asutus asutatakse Börse seltfiga ühesli).

Liidu tegewust takistas pikemat aega teraw korteripuudus, sest kõigist osimistest hoolimata ei läinud Liidu juhatusel korda Liidu kantselei tarbeks ruumisid leida. Praegu asub Liidu kantselei kaupmeeste osahõifuse „Laduga“ ühistes ruumides — Tallinna — Raatri tän. nr. 4.

Samuti halwab Liidu tegewust liig piiratud aineline jõud, sest ekslik oleks arwata, nagu oleks kõik meie äriinglõnnab juba niikaugele arenenud, et nad ka walmis oleksid oma huwide kaitseks kodus tustsi kandma. Selles suhtes tuleb Eesti kaupmehel teiste elututjete esituste juures weel palju õppida . . .

Kaupmeeste Seltfide Liit on puhas ideeline asutus; teba ei tule mitte mõne osahõifuse wõi aktiwa Seltfiga ära segada. Oma ülesandele, kodumaa kaubandust edendada ja Wabariigi majanduslist järge tõsta, truult jäädes, loodab Liit, et ta algawal 1921. aastal wiljariikamalt wõib tööt da, kui see temal kitsaste olude tõttu läinud aastal, tegewuse alguse ajal wõimalik oli.

R. Berendsen.

Kaupmeeste Seltfide Liidu sekretär.

Wäljaläinud tähtsamad kaubad 1. jaanuarist kuni 1. oktoobrini 1920. a. (maade järele: puudades).

Kauba nimetus.	Hollandi.	Inglismaale.	Saksa- maale.	Rootsi- maale.	Daani- maale.	Soome.	Lätimaale.	Leedu- maale.	Prantsus- maale.	Wene- maale.	Märok- kosse. (Casa- blanka).	Kokku.
Kartulid	—	—	223 981	144.852	39.917	146.903	18.717	4.511	—	840 353	—	1.419.234
Piiritus	—	361 puuda = 7.220 liitr.	—	49 925 pd. = 998.500 liitr.	1.300 pd = 26.006 liitr.	200 pd. = 4.000 liitr.	6 630 pd. = 10.430 liitr.	—	—	1 puud. = 20 liitr.	—	58.417
Puu	567.632	1.896 373	—	29.955	36.199	4.690	—	—	9.733	—	5.445	2.550.027
Paberi tooresain.	—	134 597	6.764	1 265	148.524	11.550	—	—	20.646	—	—	323.346
Paber	—	25.381	31.652	37.322	20.498	25	105.506	—	175 795	91.666	—	487.845
Linad	—	129.896	—	2.442	—	—	12.501	—	34 085	—	—	178.924
Telliskivid	—	—	—	—	—	131.390	—	—	—	—	—	131 390
Tsement	—	11	11 990	130.450	—	67.863	—	—	55	—	—	210.370
	567.632	2.186.619	274.387	396.212	246.438	362.621	143 354	4.511	240.314	932 020	5.445	5 359.553

Sissetulnud tähtsamad kaubad 1. jaanuarist kuni 1. oktoobrini 1920. a. (maade järele: puudades).

Kauba nimetus.	Inglis- maalt.	Saksa- maalt.	Rootsi- maalt.	Daani- maalt.	Soomest.	Läti- maalt.	Norra- maalt.	Leedu- maalt.	Austriast.	Hollan- dist.	Prantsus- maalt.	Ameer- rikast.	Kokku.
Jahu	92	601	34.756	27.760	1	—	—	—	—	—	17	4	62.231
Suhkur	36.613	1	9.580	14.387	3 073	—	—	—	—	8.480	14	35	72.183
Heeringad	1.910	78.166	14 207	24.797	50 446	—	262.935	4.442	—	—	7	—	436 900
Silgud	—	—	23.380	—	48 797	—	—	—	—	—	—	—	72.177
Sool	—	382.022	55	29.230	—	—	—	—	—	—	—	—	411.307
Nahk	3.044	4.220	2.079	1.666	2.150	2	—	—	—	—	—	—	13.161
Will	745	27	1.066	490	—	—	—	—	—	—	61	—	2 389
Willane lõng ja riie .	405	14	24	71	390	—	—	—	—	—	—	—	904
Puuwill	36.477	—	10.381	—	7.635	—	—	—	—	—	—	4.067	58.560
Puuwilla lõng ja riie .	1.563	371	1.060	918	1.830	—	212	—	—	—	—	—	5.954
Raua sordid ja raudkr.	6.206	36 928	25.152	3.674	3.994	2.156	3	4.644	548	—	—	11	83.316
Pöllumõõmasinad . . .	11 303	10.022	60.120	361	256	5.320	—	—	—	—	—	38.175	125 557
Kiwisüsi	484.148	5.586	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	489.734
Petrooleum	122.701	—	47 156	5.391	—	—	—	—	—	—	—	—	175.284
Wätisained	—	88.145	61.200	—	—	—	—	—	—	—	—	331.940	481.285
	705.207	606.103	290.216	108.745	118.608	7.478	263.150	9.086	548	8.480	99	374.232	2.491.952

Lätimaa.**Wäljaweomaks.**

Üue wäljaweomaksu makspanemise puhul meil toome wõrdluseks Läti wäljaweomaksu, „Baltic Review“ järele:

I. P u u m a t e r j a a l j a k a u p :

1. Ümbertõtamata puumaterj. 8% wäärtusest
2. Mitmesug. puumaterj. nagu plangud, lauad, sliiprid, parkett jne 5% „
3. Lepa wineer ruut meetri pealt 1. — L. rbl.
4. tooli põhja wineer tükk 0.50 „
5. Mööbel, mänguasjad, rattamaterjaal, sõiduriistad ja muud Läti tööstuse saadused 3% wäärtusest (väljam. hinn.)

II. K i u m a t e r j a a l j a k i u t ö ö s t u s e s a a d u s e d :

1. Lina L. rbl. 30.— puuda pealt.
2. Takk „ 10.— „
3. Linane lõng „ 40.— „
4. Taku lõng „ 30.— „
5. Köiematerjaal „ 10.— „

III. M e t a l l :

1. Wana raud „ 5.— „

IV. T s e l l u l o s e k a u b a d :

1. Kollane pakkimise paber „ 2.— „
2. Papp „ 4.— „

V. R ä b a l a d :

1. Sorteerimata igat-sugu räbalad „ 5.— „
2. Puuwillased „ 3.— „
3. Willased „ 5.— „
4. Linased „ 5.— „

VI.

- Õunad, igas. puuwili „ 4.— „

VII.

- Sibulad, igas. juurewili „ 5.— „

VIII.

- Kasuka nahad 15% wäärtusest. (väljam. hinn.)
- Tooresnahk (wasika, hobuse jne.) 25% wäärtusest.

XI.

- Keemia ained ja kaubad, mis Lätimaal walmist., nagu wärnits, wärwid jne. 2 „ „

X.

- Põllumajanduse masinad, Lätimaal walmistatud . 5 „ „

XI.

- Mitmesug. põllumajanduslised tööriistad Lätimaal walmistud 5 „ „

XII.

- Moodikaubad 10 „ „

XIII.

- Majakraam, sisseade jne. 25 „ „

XIV. S e e m n e d.

1. Linaseeme . . . L. rbl. 30.— puuda pealt.
2. Ristik. timoti jne. seeme L. rbl. 30.— puuda pealt.

XV.

- Alkoholi joogid waba
- Tsement 5% wäärtusest.
- Wasika maod L. rbl. 1.— tüki pealt.
- Toalet seep 5% wäärtusest.
- Telliskiwid 3 „ „
- Klaas tööstusliseks otstarb. 5 „ „
- Klaas kaubandusl. otstarb. 10 „ „

Lätimaa.

K a u p a d e s i s s e w e o m ä ä r u s e d on Läti walitsuse lehe „Wald. Wehstn.“ teatel järgmised:

I. Lätimaale sisseweetawad kaubad jagatakse kolme liiki:

1) tarwilikud kaubad, mida ilma igasuguse loata piiramatul arwul sissewedada wõib;

2) mitte tarwilikud kaubad, millede sissewedetu täiesti keelatud;

3) kaubad, millede sissewedetu erilise litsensijärele lubatud on.

II. Wiimases punktis äratähendud kaupade sisseweoks litsenside wäljaandmise korraldus jääb kaubandus- tööstusministri hooleks, ühiselt rahaministriga.

III. Kaubad, mis enne 15. detsembrit s. a. juba laewadele ehk wagunitesse laaditud, on sisseweoks wabad, kui nende sisseweoks mõne endise määruse põhjal takistusi ei ole. Sarnastest kaupadest tuleb kuni 1. detsembrini s. a. teatada.

A) **T a r w i l i k u d k a u b a d**, sisseweoks lubatud:

1) Rukis, oder, mais, seemned, sool, suhkur, pekk, rasw, margarin, liha, munad;

2) arstirohud ja riistad terwishoiu osakonna nimekirja järele;

3) kiwisüsi, antratsiit, koks;

4) malm, raud, teras, walged metallid, wask jne., naelad, kruwid, needid;

5) nafta ja selle produktid, masinaõli;

6) tööhobused ja teised koduloomad;

7) põllumajanduslised tööriistad, masinad ja nende jaod;

8) kunstsõnnik;

9) masinad: jõumasinad, aurukatlad jagudega, puu- ja metalltööstuse masinad, tekstiiltööstuse masinad ja nende jaod ning tagawara osad;

- 10) parkained ja tooresained parkalitele;
- 11) tallanahk ja rihmad;
- 12) tööstuses tarvilised keemia ained;
- 13) niit ja lõng, ümbertöötamata will ja lõng;
- 14) aknaklaas;
- 15) õpeabinõud.

B) Mitte tarvilikud kaubad, sisseweeks keelatud:

1) joowastawad joogid, kwass, õlu, alkoholita wein, sahw, piirituse präparaadid (väljaarwatud wiinamarja wein, mille sisseweeks litsens tarwilik);

2) moodi ja uhkusasjad (naister. kübarad, suled, lilled), galanteri ja toaletasjad, merewaigust, elewandi luust, nahast ehk siidist walmistud, kullatud ehk hõbetud on; päewawarjud ja kepid;

3) siidi, poolsiidi, sameti, plüüs ja teised uhkusiided, pitsid ja nendest walmistud asjad, korsetid ja waibad, väljaarwatud lihtsast puuwilla sametist;

4) kallid kiwid, pärlid, korallid;

5) sigarid ja paberossid;

6) mängukaardid;

7) kuld, hõbe ja bronks asjad (väljaarwatud uurid ja laulatussõrmused);

8) portselaan, lihwitud klaasnõud (väljaarwatud need, mis tarvilised tehnilisteks ehk teaduslisteks otstarweteks);

9) kondiitri kaubad, nagu shokolaad, kompwekid ja kohwi aseained;

10) puuwili — peale tsitroni, marjad, marmolad ja aiawili;

11) lõhnaõlid, toaletiseep ja kosmeetika kaubad;

12) humalad;

13) igasugu konserwid, pasteedid, kalamari. austrid, juust, (väljaarwatud kondenseeritud piim);

14) pähkliid, mandlid, safran, kardamon ja wanilje;

15) mesi ja siirup;

16) grammofonid;

17) lakknahk, shewro, seemis- ja walgepargi nahk;

18) mänguasjad;

9) mööbel ja sõiduriistad;

20) kergesõidu automobiilid;

21) walmisnahad ja kasukad;

22) Galeni präparaadid.

Leedumaa uus tollitariif.

Sissewedu.

1. Tolliwabad on järgmised kaubad: põllumajanduslised saadused; koduloomad,

põllurammu, toores nahk, ümbertöötamata harjaksed, metsamaterjal, elawad taimed juurtega, tooreskummi, põllutööriistad, põllutöömashinad, kiwisüsi, tsellulose, korgipuu, käskirjad, raamatud, (väljaarwatud ärraamatud) arstirohud.

2. 5% wäärtusest faktura järele wõetakse tolli järgm. kaupade eest: dekstriin, tärklis kleepimisainete walmistamiseks, sarwed, kanep, sawinõud, aknaklaas, puutööstuse poolwalmis saadused, weskikiwid, igasugu sawi, gips, tsement, kriit, lubi, grafiit, asfalt, treitud ja punatud kaubad, mineraal õlid, harilikud metallid, igasugu masinad jagudega wabrikutööstuse jaoks, rihmad, räbalad, puuwill, will, lina, sool.

3. 15% wäärtusest: Kakao, kohwi, küünlad, tee, wilttekid, laua- ja seinakellad, kondens. piim, padjad, madratsid.

4. 20% wäärtusest: Igasugu pasteedid ja konserwid, kasukad, ümbertöötatud nahad, kujud harilikust kiwist, sawi, gips, tsement asjad, klaas, merewaik, sarwasjad, kummi ja kautshuk asjad, tuletikud, taskuuurid, puuwillane, willane, linane ja kanepine riie, kuni 10% siidi sisalduseni, koetud ja heegeldud asjad puuwillast, willast, linast, kanepist ehk jutest, kergesõidu automobiilid, mootorrattad ja muud sarnased sõiduriistad.

5. 25% wäärtusest: Naelad, puukruwid-puuwili, alkoholi joogid, würtsid, kondiitrikaubad, tubakakaubad, kallidkiwid, sachariin, kos, meetika kaubad, siidiriided, mänguasjad jne.

6. 10% wäärtusest: Kõik kaubad, mis 1—5 p.p. ülesloetud pole.

7. Alkoholiste jookide pealt jne. wõetakse peale tolli ka aktsiisi maksu.

(„Osteurop. Wirt. Z.“).

Etteho-Slowakkia.

Wäliskaubanduse raskuste ft räägivad hilisemad teated, toobud „Times'i“ Trade Supplementi“ viimases numbris. Wastlit us nõuab kindlasti, et wäljameetawad kaubad ainult wälisraha eest müüakse. Kuna kurssid aga nii tihti kõiguvad, siis ei suuda wäljameetajad kauba hindasid igatord digelt kalkuleerida, waid müürad kaupa tord liig odawalt, tord liig kallilt, tord seega raha kaotades, ehk jälle edespidi teid ost. aid eemale tõrjudes. Et sellest pahest pääleba, on walitsusel kawatus ühe osa wäljameo kaupode müümist oma raha eest lubada, mis omatord nõudmist Etteho Slowakkia raha peale suurendats ja kurssi ehk tõstats. Onnestats atse, oleks loialisemate kawatusite taitmist kaubanduse kitsenduste kaotamise alal oodata.

Rahandus.

1920. a. eelarve.

Alamal toome oma lugijatele kokkuvõetult Eesti wabariigi 1920 a. eelarve.

Eelarves, nagu ta siin toobakse, on klambrites äratähenbatuna üleswõetud ka n. n. lisaelarwe jummad, mis tingitud hindade ja palkade tõusust läinud aasta lõpul, niisama ka uutest kawatusstest jne. nagu to Wab. walitsuse poolt Nutawale Kogule edasi anti.

Eelarwe on 2.750.971.900 mkr. peale tofakaalu wiidud.

Siin juures tuleb aga tähendada, et see eelarwe weel mitte täielik ei ole. Nagu Nutawa Kogu 10 detf. 1920 a. koosolekul rahaasjanduse komisjoni esitaja teatas, puududa riigi eelarwes terve rida kaubandusministeeriumi asutusi, millel kaubandusline ijeloom. Nende asutuste eelarwete ajemel riigi eelarwes efinewad operatsiooni summad

umbes 750 milj. marga suuruses. Kui meie eeldame, et sellest summast aasta jooksul pool osa kulubeks on läinud ja arwesse wõtame, et peale esimese lisaelarwe weel oodata on lisaelarwe nr. 2 umbes 250—300 milj. marga suuruses, siis tõuseks meie riigi kulude summa läinud aastal kuni 4.200 milj. margani. Sellele kulude summale wastutaaluks on sissetulekutena, nii korraliste kui ka erakorralistena maksudest, riigiettewõtetest, waluuta operatsioonidest jne. 1450 milj. marka, nõnda et riigieelarwes umbes 2750 milj. puudu jääb, mis teisel teel täita tuleb. Selle puudujäägi täitmiseks on walitsuse poolt omal ajal 5 miljoni kuldrubla aramüübud, ülejäänud osa kawatseti aga waberi raha wäljalastmisega katta.

Kuna W. Walitsuse poolt § 12-a põhjal wälja antud seaduse järele kõik krediidid 1. jaanuarist 1921. kinni pandi, on tšelikud kulud wäiksemad.

Korralised tulud.

A. Dtsjetohesed ja kaubased maksud.

1.	Tulumaks	129.089 000 —	
2.	Wri ja tööstusmaksud	65.295 000 —	
3.	Witumata waranduste maksud	137.67.000 —	
4.	Maks kapitalide ja hoiusummade pealt	1.367.900 —	
5.	Tempel, kohtu ja kantseleimaksud	21.913.200 —	
6.	Üleläinud warandustelt	603.000 —	
7.	Tollid	35.150.100 —	
8.	Attfiisid jookide pealt	1.270 000 —	
9.	" pärmi "	1.200 000 —	
10.	" tubaka saaduste pealt	14.402 000 —	
11.	" tuletikude pealt	2.307 500 —	
15.	Witmesugused tasumaksud	15.390.000 —	
16.	Katlamaks	266 000 —	
17.	20 protf. raudtee maks	5.500.000 —	
21.	Wanad maksu wõlad	2.055 000 —	309.575.700 —

B. Tulud riigiettewõtetest.

§ 12.	Sissetulekud piirituse ja eeteri müügist	245.708.000 —	
§ 13.	Sissetulekud riigi maadest, hoonetest ja metsadest	103.721.600 —	
§ 14.	Sissetulekud riigi kaubandusliste ja tööstuslistest ettewõtetest	470.533 000 —	
§ 18.	Sissetulekud raudteedest	218.036.300 —	
§ 19.	Riigi posti-telegr. ja telef. sissetulekud	55.000.000 —	
§ 20.	Witmesugused sissetulekud	21.859.000 —	1.114.857.900 —

C. Puudujääk, mis erakorralise eelarwesse ülekantakse	1.424.433.600 —
	331.217 300 —
	(581.167 500 —)
	<hr/>
	Wkr. 1.755.650 900 —
	(581.167.500 —)

Korralised tulud.

Lifa nr. 2.

A. Asutaw Kogu	9.035.200.—	
	(2.290.700.—) *)	
Wabariigi walitsuse kantselei	3.034.400.—	
	(272.900.—)	
Riigikontroll ,	4.956.400.—	17.026 000.—
	(1.930.000.—)	(4 493.600.—)
B. Rahaministeerium:		
a) kulude eelarve	77.773.600.—	
	(165 662.000.—)	
b) riigi wõlgade protsendid	258.966 300.—	336.739 900.—
		(165.662.000.—)
Teedeministeerium	333 065 400.—	
	(69.962.100.—)	
Haridusministeerium	71.172.800.—	
	(39.293.500.—)	
Põllumõõministeerium	53.943.400.—	
	(53 843.700.—)	
Kõhtuministeerium	30 529.400.—	
	(38 564 400.—)	
Raubandus- ja tööstusministeerium	61.465 600.—	
	(69.474.900.—)	
Loitlusministeerium	2.778.300.—	
	(1.073.200.—)	
Siseministeerium	79 918.200.—	
	(62.046.000.—)	
Töö- ja hooletandeministeerium	86.444.000.—	
	(15 170.100.—)	
Wälisministeerium	36.955 100.—	
	(8 255.900.—)	
Sõjaministeerium	645 612.800.—	1.738.624.900.—
	(53 328.000.—)	(576.673.900.—)
		<hr/>
		1.755.650.900.—
		(581.167.500.—)
		<hr/>

Eraforralised tulud.

Lifa nr. 3.

1. Põllupanga laenukustutused		200.000 —
2. Wõidulaenu wõidud pileтите pealt, mis müümata		1.200.000 —
3. Eraforralised tulud walunta operatsioonidest		25.000.000 —
4. Kulla fondist eraforraliste wäljaminekute kattets Rbl. 5.136.729.40 —		
R. sterl. 714.593.2 á 706		504.502.700 —
5. Eesti Wabariigi wõidulaenust (luni 1. oktoobrini realiseeritud 32.000.000)		50.000.000 —
6. Kasjawekslid (emisfioon. lubatud 250 000 000)		60 000.000 —
7. Laen Prantsuse Wabariigi kassalt Fr. 13.260 000 — á 12 —		(159.120.000 —)
8. Emisfioonid:		
a) „R. T.“ nr. 55/56, 9. aprilli seaduse põhjal lubatud emisfiooni suurendada kuni 1.000 000 000 —		
endised emmisfioonid 695.000.000 —	305 000 000 —	
b) 2. juuli 1920. a. seaduse põhjal lubatud emmisfioonist (500.000.000)	380 535 600 —	685.635.600 —
	(119.364.400 —	
d) 1. septembri 1920. a. seaduse põhjal lubatud emmisfioonist (700.000 000)		(496 912.600 —)
		<hr/>
		Wtr. 1.326 538 300 —
		(775 397.000 —)
		<hr/>

*) Riigilogu walimiste tulud.

Erakorralised tulud.

Lifa nr. 4.

Sõjamineisterium

(tegelikud väljaminekut tunni 1. juulini, mis ajast algades sõjamägi rahulale ülevõetud)

856 089.200 --
(194.229.500 --)
331.217 300 --
(581.167.500 --)

1920. a. forralise eelarve puudujääk

Kapitaals välismõlgade tasumine :

a) Soome Wabariigi Walitsusele Emt. 8.900.000 -- (à 6.65)	59.185.000 --
b) Wõlg Baltimaade tsiviil maataasjale Emt. 1.500 000 -- (à /t. 160.) -- Drbl. 973 500 -- (à 0.50)	486.800 --
c) Wõlg Prantsuse Wabariigi Walitsusele Frs. 13.260.000 --, millest 1920. a. matka tuleb Frs. 6.630.000 -- (à Emt. 12. --)	79 560 000 --
	Wlt. 1.326 538 3000 --
	(775.397.000 --)

Inglismaa.

Inglise pank.

Äriseis 6. dets. 1919. ja 15. dets. 1920. a.

Emissioni jaoskond.

Passiwa:	1919. N. sterl.	1920. N. sterl.
Wäljalast. pangatähti	<u>108.752.325</u>	<u>143.472.575</u>
Aktiwa:		
Walitsuse wõlg	11.015.100	11.015.100
Teised kindlustused	7.434.900	7.434.900
Kuld rahas ja kangid.	90.302.325	125.022.575
	<u>108.752.325</u>	<u>143.472.575</u>

Panga jaoskond:

Passiwa:	N. sterl.	N. sterl.
Omanikkude kapital	14.553.000	14.553.000
Ülejääk(saadud kasud)	3.314.212	3.322.341
Ühiskondlised hoiusummad	20.793.878	19.400.584
Muud hoiusummad	146.537.547	126.069.985
Seitsmepäewa ja t. aktseptid	17.177	8.823
	<u>185.215.814</u>	<u>163.354.733</u>
Aktiwa:		
Walitsuse kindlustus.	84.300.830	77.122.702
Muud kindlustused	78.808.515	72.206.889
Pangatähti kassas	20.618.425	12.236.185
Kuld ja hõbe raha (kassas)	1.488.044	1.788.957
	<u>185.215.814</u>	<u>163.354.733</u>

Inglise riigi wõlad.

	Miljon N. sterl.			
	1. VIII. 14.	31. XII 19.	11. XII. 20.	
Kapitaliseeritud wõlg (Funded Debts)	588	315	315	
Tähtajaline rent (Term. Annuities)	30	20	19	
3½ prots. sõjalaen (War Stock.)	--	63	63	
4½ prots. " " " " " " " " " " " "	--	13	13	
4 ja 5 prots. sõjalaen (War Stock.)	--	2.047	2.012	
Rahwusl. sõja wõlakohustused (Nat. War Bonds)	--	1.509	1.441	
4 prots. Laen (Funding Loan)	--	409	407	

Nende kahe äriseisu järele on ühtlasi wõimalik wõrrelda inglise rahaturu seisukorda minewa ja üleminewa aasta lõpul. Minewa aasta lõpul olnud ja praegu edasikestwat rahaturu pinewust ja nõudmist sularaha järele eelmise aastaga wõrreldes, näitab kõige pealt hoiusummade wähenemine umbes N. sterl. 20.000.000 wõrra, tähelepanes, et Inglise panga hoiusummed peajasjalikult pankade, pangapidajate ja suuräride rahad on.

Niisama huwitaw on ka panga kassas olewate pangatähtede ja metallraha kogusumma, kui meelespidada, et Inglise pank neid mitte tarwiduse järele piiramatul arwul juurdetrükkida ei saa, waid selle tagawaraga leppima peab, kui mitte kulda juurde ei tule. See tagawara on eelmise aastaga wõrreldes arwuliselt umbes N. sterl. 8.000.000 wähem, wõrdselt panga kohustustega üle 3½ o/o, s. o. 1919 a. oli rahatagawara 13½ prots., 1920 a. aga alla 10 prots. pangakohustustest, mis iseenesest kaunis wähe on, silmaspidades, et enne sõda protsendi määr 50 prots. ümber kõikus.

Liikummas olewate pangatähtede hulk on aasta jooksul 35 miljoni N. sterl. wõrra tõusnud, samal määral juurde tulnud kulla arwel. Walitsuse wõlad pangale on umbes 7. miljoni N. sterl. wõrra wähenenud. Walitsuse ja panga wahakord ei peegelda aga mitte walitsuse, s. o. riigi üleüldiste wõlgade seisukorda, kuna walitsus ka iseseiswalt wõlakohustusi, laenu paberisi jne. wäljalasknud on.

	Miljon N. sterl.		
	1. VIII. 14.	31. XII. 19.	11. XII. 20.
4 prots. võidu võlakoh. (Victory Bonds) . . .	—	360	358
Kassa võlakohust. (Treasury Bonds) . . .	—	—	17
Kassatähed (Treasury Bills)	15	1.107	1.138
Riigi kassavõlakohust. (Exchequer Bonds) . .	20	323	294
Rahvusl. hoiutunnist. (Nat. Savings Cert.) . .	—	267	278
Muud laenud	—	1.306	1.164
Ameerika laen	—	51	—
Ajutised awansid	1	243	260
Muud võlad ja kohustused	57	46	46
Kokku võlgasid	711	8 079	7.825

Riiklise kokkuhoidmise tarwilikus kitsikuse tõttu on üleüldiselt äratuntud ja Lloyd George lubab tulevikus äärmist kokkuhoidmist ning kulude vähendamise komisjoni asutamist, mille liikmeks ta ise lubab hakata. „Economist“ tähendab, et need lubamised rohkem usaldust ärataksid, kui mitte endistest kogemustest tekkinud eelarwamised ei segaks, kuid lisab juure, et „ lootus kaswab alati“. Esialgu pole aga kokkuhoidu veel märgata — wast hiljuti oli parlamendis harutusel jälle uus lisaeelarwe N. sterl. 9,403,694, mis üks väiksematest eelkäiatega võrreldes. Suuremad summad sellest lähewad tööministeeriumile — N. sterl. 3.500.000, sõjalaenu protsentideks N. sterl. 2.500.000, mitmesug. sõjakuludeks (väljamaal) N. sterl. 1.629.000, toitusministeeriumile N. sterl. 395.000 [i. n. e. Üleüldse nõuab tööministeerium üksinda töötäiastele palgamaksmiseks N. sterl. 6 120.000, peale esialgse eelarwe summa N. sterl. 5.500 000, tööpuuduse wastu kinnitamiseks N. sterl. 2.615 000; mitmesuguste sõjakulude hulgas on N. sterl. 486.000. Wene põgenejate ülespidamiseks, N. sterl. 376.000, sõjawangidele abiandmiseks; toitusministeeriumi poolt nõutud summast kulub N. sterl. 318 000 mitmesugusteks väljaminekuteks, tasu ja palgamaksmiseks jne. ja seda siis, kui arwati et ministeerium juba väljasuremisel“. Parlamendis arwustati terawalt eelarwet, kuid wõeti siiski wastu.

(Economist).

Ameerika.

Rahaturu seisukord on tagasihoidlik, laenusaaamise võimalused raskendatud. Tekkinud olukorra põhjusi selgitab ühe suurema pangaasutuse kokkuseatud seletuskiri „Panga krediit ja äri“, kus üteldakse: „Meie pruukisime oma kapitali ära mitmesugusteks sõjalisteks otstarweteks, kuid peale selle oli meil weel tarwis raha meie tööstuse asutuste jaoks. Meie jätkasime krediidi suurendamise abinõu tegewust: trükkisime pangatähti ja paberiraha ning andsime välja laenu-paberisi, kuni jõudisime kõrgele ülespuhutud laenu-summadeni,

mis põhjenesid ainult kitsal realwäärtuste alusel.

„Kui loogilise järelduseni wiia nende arwamist, kes oma rahaliste tagawarade ilmlõpmatust tõendawad, siis peaksime seda ülespuhumist (inflation) jätkama, laenusid andma mitte kaupade tegeliku wäärtuste alusel, mis tingitud loomulikust pakkumisest ja nõudmisest, waid ettekujutatud wäärtuste alusel, mida nad oma kaupade eest loodawad saada.“
(Amer. Exp.).

Lätimaa.

Raudteede rahalise seisukorra üle toob teateid „The Balt. Review“. Selle järele on Lätimaa raudteede pikkus 2767 kilom., millest 833 km. weneaegse laiussega, 960 km. normal laiussega, kitsarööpalist 268 km. ja välja raudteid 688 km. Seniste andmete põhjal oodatakse sissetulekuid raudteelt umbes 300 miljoni Läti rubla, millest oleks: 41% reisijatelt; 8% — reisijate kraami weost; 47% — kauba weost; 4% — mitmesugustest hallikatest. Tegelikult on sisse tulnud, 1920 a. juuni kuu andmete järele, milledele ühtlasi wõrdluseks Saksa ja Soome andmed juurdelisatud on:

	Läti	Saksa	Soome
Oli sissetulekuid: 1920 Juuni	1913	1915	
reisijatelt	43,0%	29,0%	25,0%
nende kraami weost	8,6 „	* 1,0 „	1,0 „
erakaupade weost	19,1 „	66,3 „	67,0 „
walits. kaup. weost	22,1 „	0,3 „	5,0 „
raudtee oma kaup. weost	9,9 „	2,4 „	2,0 „

Kulusid on (miljon rublades) olnud:

palkadeks	89,0	ehk	30%
küttematerjaliks	70,0	„	23 „
määreaineteks	8,5	„	3 „
liikuwa materj. parand.	14,5	„	35 „
laadimine	18,0	„	6 „
weemuretsemine	3,5	„	1 „
hoonete korrashoidmine	5,5	„	2 „
raudtee liini korrashoidmine	40,5	„	14 „
lumest puhastamine	4,0	„	1 „

1920 a. juulil oli ametis: peawalitsuse juures 535 inimest; liinidel — 6651 inimest; töökodades — 1800 inimest.

Ratwere nahawabrik

„SAKALA”

Tallinna Eesti Põllumeeste Selts: I. auhind 1920.

Ratweres: Wabrik ja walmisnahaude ladu, Narwa tän. nr. 25. Põnetr. 20.

Tallinnas: Peakontor, Suur Karja tän. nr. 5. Põnetr. 14-03.

Tallinnas: Walmisnahaude ladu, Duna tän. nr. 1.

Walmistatakse
ja müüdatakse:

talla-,
pinksoli-,
woodre-,
wasika-,
juht-,
feremet-,
kroomnaha,
shewro,
masinarihmad
jne. jne. jne.

Walmistatakse
ja müüdatakse:

Ostetatakse igasuguseid tooresnaha.

Seadused ja määrused.

W. W. poolt 14. detf. 1920. a. kindlats määratud lina alushinnad.

mille põhjal lina ja linaseemetega kauplemise määruste järele lina väljaveomaksu wõetakse 30% suuruses.

1. Inglise tonni alushinnaks arwatakse naelsterlingites brutto per netto loemale laetud (fob) Tallinnas, Pärnus ehk Baltistis.

„Siwoonia lina“		„Wõru-Petseri lina“	
G. Naelsterl.	160 —	Naelsterl.	185 —
R. „	150 —	„	175 —
H. D. „	140 —	„	165 —
D. „	130 —	„	155 —
O. D. „	115 —		
L. O. D. „	105 —		
H. „	95 —		
„Siwoonia puhast X“		„Siwoonia kaskord puhast X X“	
G. Naelsterl.	177.10 —	Naelsterl.	185 —
R. „	167.10 —	„	175 —
H. D. „	157.10 —	„	165 —
D. „	147.10 —	„	155 —
O. D. „	137.10 —	„	145 —
L. O. D. „	127.10 —		

T ä h e n d u s: Inglise tonn = 62.027 puuda.

2. Lina väljaveomaks wõetakse kunni ebaspidise korraabuseni naelsterlingites.

„Riigi Teataja“.

Sisfetoos keelatud kaubad.

Wabariigi Walitsuse 8. detf. 1920. a. määruse põhjal sisfetoos kaupade kohta („R. T.“ nr. 215/216 1920.) on „Wälislaubanduse nõutogu digustatud

kaupade sisfetoos lubama, tingimistel, et importöör kaupade pealt sisfetoos maksu maksab ntisugusel määral, nagu see raha- ja laubandus-tõõstusmiinistrite toltuleppel kindlats määratakse“.

Sellest ei olene aga wõimalus igasugust kaupa sisfetooswada. On olemas teatawad kategooriad kaupad, mille sisfetoos wälislaubanduse nõutogu poolt harilikult ei lubata.

Nende harilikult sisfetoos mittelubatawate kaupade nimekirjast, mis meile laubandusministeeriumist lahkelt tarwitada antud, toome alamal wäljawõtted, milles enam-wähem meile tähtsamad kaubad nimetatud.

Selle järele oleks järgmiste kaupade sisfetoos keelatud: kartulijahu ja tärtliised peale riisi tärtliise; igasugused aiad ja puuwiljad nii wärskel, kui ka konserweeritud kujul; siia hulka kuuluvad ka pärlid. Grand on tehtud tsitronite ja anisi, peale selle ka finepi kohta. Keelatud on aga: igasugused seened, figurid, igasugused kondiitri kaubad, pärm. Weinidest ja napsidest on lubatud sisfetooswada ainult rummi, konjaki, arstliisi weinifid ja peale selle arstimise eeterid. Keelatud aga on: mõdu, porter ja õlu, niisama ka äädikas, siis weel juust, kalad, wäljaarwatud soolatud ja suitsetatud heeringad, räimed ja tursad; nahkkindad, kohwirid, mitmesugused sawindud, peeg iliaasid, peeglid, lõhnaõlid ja kosmeetika ained, wäljaarwatud walge ja pnnone näowärw; laudlnad, serwietid ja käterätid, köis-sugused kaubad siidist ja poolsiidist, wäljaarwatud siidi- ja poolsiidiriie; willased waidad, tüll, pitsid, wäljadmblused, niisama ka pitsidega ja lintidega pelu ja naisterahwaste kübarad; siidi ja poolsiidi riidtega ületõmmatud wihmarwarjud; ilksuled ja kunstililled; mängulaardid; peale selle weel terve rida kaupu, millel meile juures vähem tähtsust.

Kroonika.

Wäljawõtted riigiraudteewalitsuse statistikast.

Tutwustatakse alamal mahutatud statistiliste andmetega reisijate liikumise, kui ka kauba weo üle 1920. aastal.

Esimeses tabelis on keskmine reisijate liikumine 1920. aasta esimeste kaheksa kuu andmete põhjal.

Laiaropalisel I klassis:	Keskmine arw kuus.	Ületõdisest reisijate arwu %/o.	Ühe reisija keskmine sõidu kaugus kilomeetrites.
Täiealised	17.400	7,30	95,55
Lapsed	693	0,29	82,59

Kuupiletiga reisijad	40	0,02	415,08
Alandatud pileti hindadega	387	0,16	63,14

II klassis:

Täiealised	206.764	86,69	60,98
Lapsed	3.795	1,59	52,24
Kuupiletiga:			
täiealised	288	0,12	397,29
lapsed	24	0,01	403,92
Alandatud pileti hinnaga	9.058	3,79	187,14
Õpilased	19	0,01	394,74
Õpetajad	19	0,01	89,53

Kitsaroopalisel II klassis:	Keskmine arv kuus.	Üleüldisest reisijate arvu %/10.	Ühe reisija keskmine sõidu kaugus kilomeetrites	Kauba veo andmestik 1920. a. esimese poole jooksul:		
				Saadetuste üleüldine kaal (klg.).	Ühe saadetuse keskmine kaal (klg.).	Ühe saadetuse keskmine jooksimine (klm.).
Täieealised	20.807	97,22	20,56	Laiaroopalisel.		
Lapsed	402	1,88	18,55	Suur kiirus	2.666.815	367
Kuupiletiga	5	0,02	371	Wäike kiirus	297.349.925	4.486
Alandatud hindadega	132	0,62	45,68	Sellest langeb: Erasaadetuste peale	213.342.634	3.535
Õpilased	47	1,10	49,71	Raudteesaadetuste peale	54.757.367	14.278
Kokkuwõetult oli laiaroopalisel sõitjaid I ja II klassis	238.501	100	68,76	Ametliste saadetuste peale	15.630.185	9.513
ja kitsaroopalisel keskmiselt	21.402	100	20,84	Sõjawäesaadetuste peale	16.286.554	2.112
				Kitsaroopalisel. Wäike kiirus.	45.199.114	29.542

Selle järele oleks üleüldine reisijate arv 1921. aastal: laiaroopalisel 2.853.140, kes sõidaks kokku 213,24 milj. kilomeetrit, mis annaks 1920. aasta II poolel makswate tariifide põhjal Mk. 127.573.628 tulu.

Kitsaroopalisel oleks 307.380 sõitjat 6,778 milj. kilometr., mis annaks tulu 3.843.000 mrk.

Kokku oleks reisijate weost raudteel oodatav tulu 1921. aastal umbes 131 $\frac{1}{2}$ milj. marka.

Nimetatud andmete põhjal arwatakse 1921. aastal kauba wedu olema: Laiaroopalisel 171.930 saadetust kokku 830.465.895 klg., ühe saadetuse keskmine kaal 4.830 klg. I millest oodataw tulu 1920. a. tariifi põhjal oleks 207.899.000 marka. Kitsaroopalise, arwatakse 3.256 saadetust kokku 82.973.440 klg., mille weost tulu saaks 3.093.329 mrk. Üleüldine oodataw sissetulek riigiraudteel oleks kauba ja reisijate weost vähemalt 342 milj. marka, mis wastab umbes 1920. a. eksploatatsiooni kulule. Et aga riigiraudtee kasutamise kulud käesolewal aastal mööda läinud aastaga wõrreldes märksa kõrgemale tõusewad, siis on kawatsus ka tariifi wastawalt tõsta.

A. U.

Wäljaandja Majanduspoliitine Selts.

Wastutaw toimetaja: cand. Leo Sepp.

Eesti Laenu- & Hoiuühisus

Tartus, Suurturg nr. 14. Tel. nr. 117.

Wõtab raha hoiule ja annab
laenusid mitmesugusel kindlustusel.

Aleks. Frederking'i

seebi ja toodamabrik

(asutatud
1849 a.)

Telegr. adr. LILLHAK.

Tartus, Aleksandri t. 40-42.

Telefon nr. 257.

Omanikud: J. Lill & M. Sakkaja.

Walmistab: pesuseepi, pesusoodat ja pesupulbrit.

Toilettseebid, nagu: Borthymol-, Lanolin-, Vaselin-, Glycerin- jne.

Arstiseebid: Borax-, Carbol-, Tõrwa-, Sublimat-.

Sabemeajamise-seepi: tükkides ja pulbris.

Musta weefindlat saapamääret ja saapatreemistid.

L a d u d: Oma seebikauplustes: Söögiturg 5, Aleksandri t. 42.
Oma rohukauplustes: Peterburi tän. 6, Nüütkli t. 10.

O. E. Herodes & P. H. Prick

Chituse

materjalide ja kütteainete

: ladu. :

Tallinn, Wiljandi t. nr. 9.

Telef. nr. 8-63.

Kauba Pank A-S.

- - end. Tartu W. Krediit-ühisus. - -
Tartus, Suurturg 12,
- - omas majas. - -

Põhikapitaal Mk. 6.000.000

**Annab laenusid,
wõtab raha hoiule ja
toimetab kõiki
pangatalitusi.**

Kolmas

Tartu Laenu-Hoiu Ühisus.

Suurturg 8. Telefon 99.

**Wõtab raha hoiule ja annab
laenusid wälja. Maksab
hoiusemmade eest kunni**

6%

Äritunnid k. 10—2.

JUHATUS.

Räpina paberiwabrik

Wiru t. 7. **Tallinna osakond.** Tel. 6-54.

**Soowitab omast ladust
wabriku hindadega kõiksugu sorti kirjutus-, trüki-, pakkimise- ja suitsu-**

paberit

ka omas wabrikus walmistatud kaustikuid.
